

Europos migracijos tinklas
Lietuvos Respublikos nacionalinis informacijos centras

**METINĖ POLITIKOS ATASKAITA:
MIGRACIJA IR PRIEGLOBSTIS
LIETUVOJE 2012**

VILNIUS, 2013

TURINYS

Santrauka	3
1. Įvadas.....	5
2. Migracijos ir prieglobsčio politikos pokyčių apžvalga	7
2.1 Politiniai pokyčiai.....	7
2.2 Pagrindiniai teisiniai pokyčiai migracijos ir prieglobsčio srityje	8
3. Teisėta migracija ir judumas.....	12
3.1. Ekonominė migracija.....	13
3.2. Šeimos susijungimas	17
3.3 Studentai ir tyrėjai	19
3.4 Integracija.....	21
3.5. Pilietybė ir natūralizacija	22
3.6 Migracijos ir judumo valdymas	24
4. Neteisėta migracija ir grąžinimas	27
4.1. Neteisėta migracija	27
4.2. Grąžinimas.....	30
5. Prieglobstis	33
6. Nelydimi nepilnamečiai ir kiti pažeidžiami asmenys.....	36
7. Kova su prekyba žmonėmis.....	37
8. Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas.....	39
Šaltiniai.....	40

Santrauka

Emigracija ir reemigracija

Emigruojančių mažėjo. 2012 m. iš Lietuvos išvyko 41,1 tūkst. gyventojų. Palyginti su 2011 m. emigrantų sumažėjo 24 proc. (2011 m. išvykimą deklaravo 53,9 tūkst.). Lietuvos Respublikos piliečiai sudarė 94 procentus visų emigrantų. Pagrindinės emigracijos tikslo šalys išliko tos pačios, kaip ir ankstesniais metais, tai Jungtinė Karalystė, Airija, Norvegija. Iš šių valstybių daugiausia piliečių ir grįžo. Daugėjo grįžtančių Lietuvos Respublikos piliečių (2012 m. grįžo 17,3 tūkst., 2011 m. – 14 tūkst.).

Imigracija

2012 m. į Lietuvą imigravo 19,8 tūkst. žmonių. Tai 21 proc. daugiau negu 2011 m., kuriais atvyko 15,7 tūkst. žmonių. Užsieniečiai sudaro apie 13 proc. atvykusių, daugiausia tai Rusijos Federacijos, Ukrainos, Baltarusijos Respublikos, Lenkijos ir Latvijos piliečiai.

2013 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 33 253 užsieniečiai (apie 1,1 proc. šalies gyventojų), daugiau nei pusė visų užsieniečių (18,9 tūkst.) – turintys leidimą nuolat gyventi Lietuvoje.

2012 m. apie 4,5 tūkst. užsieniečių išduoti pirmi leidimai laikinai gyventi Lietuvoje. Tai apie 20 proc. daugiau negu 2011 m. Daugiausia užsieniečių atvyko darbo tikslais (apie 50 proc.) ir šeimos susijungimo pagrindais (36 proc.). Palyginti su 2011 m. duomenimis 2012 m. Lietuvos darbo birža išdavė trečdaliu daugiau leidimų dirbti užsieniečiams (2012 m. Lietuvos darbo birža išdavė 4 627 leidimus dirbti, 2011 m. – 3 327).

Pilietybė

2013 m. Seimas ratifikavo 1961 m. Jungtinių Tautų konvencijos dėl asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo, kartu priimdamas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo pataisas, nustatančias palankesnes natūralizacijos sąlygas asmenims be pilietybės, kurie gimę Lietuvos teritorijoje.

2012 m. beveik perpus sumažėjo asmenų, kuriems suteikta Lietuvos Respublikos pilietybė natūralizacijos tvarka lyginant su 2011 m., tačiau panašiai tiek, kiek tokių asmenų buvo 2010 m. 2012 m. Lietuvos Respublikos pilietybė natūralizacijos tvarka suteikta 183 asmenims, 2011 m. – 311, 2010 m. – 162. Daugiausia tai asmenys be pilietybės, taip pat Rusijos, Ukrainos ar Baltarusijos pilietybę turėję asmenys.

Užsieniečių teisinė padėtis

Lietuvos Respublikos Seimas 2012 m. birželio 30 d. priėmė įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimus¹, kuriais perkeltos ir įgyvendintos Europos Sąjungos teisės aktų migracijos srityje nuostatos. Taip pat pateikta siūlymų (kai kurie iš jų jau yra registruoti Seime) dėl šio įstatymo pakeitimo, siekiant stiprinti nelegalios migracijos kontrolę, nustatyti palankesnes

¹ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 1, 2, 6, 9, 10, 11, 12¹, 17, 19, 21, 22, 24, 26, 33, 37, 38, 40, 43, 49¹, 50, 53, 54, 55, 57, 58, 89, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 113, 128, 131, 133, 139, 140¹, 141¹ straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 44¹, 49³, 98¹, 99¹, 103¹, 105, 105¹, 105², 105³, 105⁴, 106¹ straipsniais ir 12², 13, 14, 15, 16, 18, 20, 145 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas (Žin., 2012, Nr. 85-4450)

sąlygas atvykti užsieniečiams mokslo ir studijų tikslais, tinkamai perkelti Europos Sąjungos teisės nuostatas.

Neteisėta migracija

Užfiksuota daugiau valstybės sienos pažeidimų prie sienos su Baltarusija. Prie sienos su Rusija pažeidimų mažėjo.

Didžiajai daliai nelegalių migrantų Lietuva yra tranzito valstybė bandant pasiekti Vakarų Europos ar Skandinavijos šalis. Bandoma neteisėtai kirsti valstybės sieną (organizuotai ar savarankiškai), siekiama gauti vizą apgaulės būdu (pateikiant melagingus duomenis apie vykimo tikslą), pasinaudoti klastotais dokumentais.

Išaugo nepagrįstų prieglobsčių prašymų skaičius, kuriuos užsieniečiai pateikia, kai yra sulaikomi. Prieglobsčio prašytojai Užsieniečių registracijos centre yra apgyvendinami netaikant judėjimo laisvės apribojimo. Tuo pasinaudodami jie iš centro pasišalina ir neteisėtai bando pasiekti kitas ES valstybes.

Užsieniečiai ieško būdų gauti leidimus laikinai gyventi, dažniausiai deklaruodami atvykimą užsiimti verslu, tačiau įsteigia ar nusiperka įmones Lietuvoje fiktyviai, neketindami vystyti verslo, o tik pasinaudoti nustatytu pagrindu leidimui laikinai gyventi gauti ir taip įgyti teisę judėti Šengeno erdvėje.

Prieglobstis

Prieglobsčio prašytojų skaičius auga. Daugiausia (apie 57 proc. visų pirmųjų prašymų) pateikta Gruzijos piliečių.

Lietuva prisijungė prie prieglobsčio prašytojų iš Maltos Respublikos perkėlimo (EUREMA II) projekto. 4 prieglobsčio prašytojai (Eritrėjos piliečiai) iš Maltos Respublikos buvo perkelti į Lietuvą, jiems suteiktas pabėgėlio statusas Lietuvos Respublikoje.

1. Įvadas

Šios ataskaitos tikslas – apžvelgti svarbiausius Lietuvos migracijos ir prieglobsčio politikos pokyčius 2012 metais.

Ataskaita parengta atsižvelgiant į Europos migracijos tinklo parengtus bendrus šiai ataskaitai rengti taikomus reikalavimus. Daugiau dėmesio skirta sritims, sritis, kuriose būta pasikeitimų. Ataskaita apima 2012 metus, tačiau, jeigu svarbu, nurodyta iki tol buvusi situacija, ar paminėtos iniciatyvos, kurių imtasi.

Ataskaita parengta derinant kokybinius ir kiekybinius duomenų rinkimo bei analizės metodus. Nagrinėti ir analizuoti Lietuvos Respublikos teisės aktai, oficialiai paskelbti jų projektai, įvairių institucijų, įstaigų ir organizacijų skelbti duomenys ir pranešimai, naudotasi kitais viešais informacijos šaltiniais.

Naudojant statistinius duomenis daugiausia remtasi Migracijos departamento kasmet skelbiamais migracijos metraščiais. Naudojami terminai ir sąvokos kaip jie apibrėžti ir nurodyti Lietuvos teisės aktuose.

Migracijos ir prieglobsčio politikos struktūra²

Atsakingos institucijos

2012 m. esminių institucinių pasikeitimų neįvyko.

Pagrindinė institucija, kuriai pavesta formuoti valstybės politiką viešojo saugumo, įskaitant migraciją (išskyrus ekonominę) srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą, yra *Vidaus reikalų ministerija*.

Pagrindinės institucijos įgyvendinančios migracijos ir prieglobsčio politiką yra pavaldžios Vidaus reikalų ministerijai. *Migracijos departamentas* pagal kompetenciją užtikrinanti vizų, imigracijos, prieglobsčio, Lietuvos Respublikos pilietybės procedūrų vykdymą, leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje ir kitų dokumentų užsieniečiams išdavimą bei laisvo asmenų judėjimo principo įgyvendinimą. *Valstybės sienos apsaugos tarnyba* įgyvendina valstybės sienos apsaugos politiką, vykdo jos kirtimo kontrolę, dalyvauja įgyvendinant valstybinę migracijos kontrolę. Valstybės sienos apsaugos tarnybai pavaldus *Užsieniečių registracijos centras*, skirtas sulaikytiems neteisėtai esantiems ar neteisėtai atvykusiems į Lietuvą užsieniečiams laikyti, taip pat prieglobsčio prašytojams apgyvendinti jų prašymų dėl prieglobsčio nagrinėjimo metu. *Policijos departamentas* organizuoja ir kontroliuoja policijos sistemos veiklą, jam pavaldžios teritorinės policijos įstaigos, kurių struktūroje yra migracijos tarnybos. *Migracijos tarnybos* vykdo jiems pavestas įgyvendinimo funkcijas Lietuvos Respublikos pilietybės srityje; išduoda dokumentus Lietuvos piliečiams ir užsieniečiams; tvirtina kvietimus užsieniečiams laikinai atvykti į Lietuvos Respubliką; kai kurios tarnybos įgaliotos išduoti vizas ir pratęsti jų galiojimą; vykdo užsieniečių buvimo ir gyvenimo Lietuvoje kontrolę; įgyvendina nelegalios migracijos prevencines priemones).

² Detalią informaciją apie šalies politinę sistemą, valstybės migracijos bei prieglobsčio politiką formuojančias ir ją įgyvendinančias institucijas, pagrindinius šios srities politinius dokumentus bei teisės aktus galima rasti 2012 m. atnaujintoje Europos migracijos tinklo Lietuvos Respublikos nacionalinio informacijos centro studijoje „Prieglobsčio ir migracijos organizacija Lietuvoje“.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kuruoja darbo imigracijos sritį, jai pavaldi *Lietuvos darbo birža*, kuri išduoda leidimus dirbti užsieniečiams ir priima sprendimus dėl aukštos profesinės kvalifikacijos užsieniečių darbo atitikties darbo rinkos poreikiams. Šios ministerijos valdymo srityje yra *Pabėgėlių priėmimo centras*, skirtas apgyvendinti užsieniečius, kuriems suteiktas prieglobstis Lietuvos Respublikoje, ir nelydimus nepilnamečius užsieniečius bei įgyvendinantis prieglobstį gavusių užsieniečių socialinę integraciją.

Užsienio reikalų ministerijai priskirta vizų politikos sritis.

2012 m. esminių institucinių pasikeitimų neįvyko.

Migracijos ir prieglobsčio srityje *aktyviai veikia susijusios tarptautinės ir nevyriausybinės* organizacijos – Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras, Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro atstovas, Tarptautinis Raudonasis Kryžius, kitos nevyriausybinės organizacijos.

Pagrindiniai teisės aktai

Nurodytini du pagrindiniai teisės aktai. *Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“*³, kuris reglamentuoja užsieniečių atvykimo ir išvykimo, buvimo ir gyvenimo, prieglobsčio suteikimo, integracijos, sprendimų dėl užsieniečių teisinės padėties apskundimo tvarką bei kitus užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimus ir *Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas*⁴, kuris nustato Lietuvos Respublikos pilietybės principus, Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimo ir netekimo pagrindus, sąlygas, tvarką ir kitus Lietuvos Respublikos pilietybės santykius.

Šie įstatymai pakankamai detalūs, todėl teisinio reglamentavimo sprendimai dažniausiai priimami įstatymų leidėjo – Lietuvos Respublikos Seimo, lygmeniu, o Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir atitinkamų ministrų lygmenimis – įstatymų nuostatas įgyvendinantys teisės aktai.

2012 m. buvo keičiamas įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, siekiant perkelti ir įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas⁵. Taip pat buvo pateikta siūlymų dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ keitimo. Detalesnė informacija pristatoma tolesniuose atitinkamuose skyriuose.

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas 2012 m. keičiamas nebuvo. Tačiau buvo parengti Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo pakeitimai⁶, siekiant prisijungti prie Jungtinių Tautų konvencijos dėl asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo.

³ Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. balandžio 29 d. priimtas įstatymas (Žin., 2004, Nr. 73-2539) su vėlesniais pakeitimais.

⁴ 2010 m. gruodžio 2 d. priimtas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas (Žin., 2010, Nr. 144-7361), įsigaliojo 2011 m. balandžio 1 d.

⁵ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 1, 2, 6, 9, 10, 11, 12¹, 17, 19, 21, 22, 24, 26, 33, 37, 38, 40, 43, 49¹, 50, 53, 54, 55, 57, 58, 89, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 113, 128, 131, 133, 139, 140¹, 141¹ straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 44¹, 49³, 98¹, 99¹, 103¹, 105, 105¹, 105², 105³, 105⁴, 106¹ straipsniais ir 12², 13, 14, 15, 16, 18, 20, 145 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas (Žin., 2012, Nr. 85-4450)

⁶ Seimo priimti 2013 m. gegužės 9 d., kartu su įstatymu dėl Konvencijos ratifikavimo.

2. Migracijos ir prieglobsčio politikos pokyčių apžvalga

2.1 Politiniai pokyčiai

Nauja Vyriausybė ir jos programa

2012 m. Lietuvoje vyko rinkimai į Lietuvos Respublikos Seimą, taigi, buvo suformuota nauja Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Šios Vyriausybės programoje⁷ migracijos politikos srityje akcentuojamas dėmesys migracijos valdymui, išorinių sienų kontrolės politikai (nelegalios migracijos prevencijai ir kontrolei, kovai su prekyba žmonėmis), bendros Europos prieglobsčio sistemos plėtojimui ir Lietuvos gyventojų emigracijos problemos sprendimui, emigravusios darbo jėgos susigrąžinimui. Palyginus naujai suformuotos ir prieš tai buvusios⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybių programines nuostatas migracijos politikos srityje, galima teigti, kad esminių posūkių neįvyko. Lietuvos gyventojų emigracijos problema kaip viena iš aktualiausių ir kuriai spręsti būtinos esminės iniciatyvos įvardinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu⁹ patvirtintoje Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“.

2012 m. pradėtas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. patvirtintas „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įtraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2011–2019 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos planas¹⁰. Manoma, kad už Lietuvos ribų gyvena apie 1,3 mln. iš Lietuvos kilusių asmenų, iš jų – apie 400 tūkst. yra Lietuvos Respublikos piliečiai. Siekiama įtraukti šiuos asmenis į valstybės gerovės kūrimo procesą, stiprinti jų ryšius su Lietuva, skatinti grįžti į tėvynę. Planą koordinuoja Užsienio reikalų ministerija. Vykdytos priemonės, skirtos stiprinti užsienio lietuvių bendruomenes ir organizacijas, buvo stiprinami ryšiai su profesionalais – konkrečiais asmenimis, turinčiais pripažintus laimėjimus profesinėje srityje ir galinčiais konkrečiais projektais prisidėti prie Lietuvos gerovės kūrimo, skirta lėšų Lietuvos ir užsienio lietuvių bendradarbiavimo iniciatyvų ir projektų rėmimui, švietimui, užsienio lietuvių skatinimui studijuoti Lietuvoje.

2013 m. kovo 18 d. Vyriausybės vadovas sudarė darbo grupę, kuriai pavedė parengti ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikti migracijos politikos gairių projektą. Į šios grupės sudėtį įtraukti įvairių susijusių institucijų atstovai, verslo interesus atstovaujantys asmenys, mokslininkai, tarptautinių organizacijų (TMO) atstovai. Nustatyti migracijos politikos gaires – vienas iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių, kurias Vyriausybė patvirtino 2013 m. kovo 13 d. nutarimu¹¹. Migracijos politikos srityje numatyti ir kiti prioritetai – gerinti sulaikytųjų trečiųjų šalių piliečių ir prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo ir priėmimo sąlygas Užsieniečių registracijos centre, supaprastinti prašymų išduoti trečiųjų šalių piliečiams leidimą dirbti ir gyventi Lietuvoje pateikimo procedūrą, nustatyti bendrus asmenų priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų standartus¹².

⁷ Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programa patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XII-51 (Žin., 2012, Nr. 149-7630)

⁸ Penkioliktosios Vyriausybės 2008-2012 metų veiklos programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. gruodžio 8 d. nutarimu (Žin., 2008, Nr. 146-5870)

⁹ Žin., 2012, Nr. 61-3050

¹⁰ Žin., 2011, Nr. 42-1969; Plano 2012 m. įgyvendinimo ataskaita; <http://www.urm.lt/index.php?2695978607>.

¹¹ Žin., 2013, Nr. 29-1406

¹² Perkeliant 2011 m. priimtų *Vieno langelio* ir *Priskyrimo* direktyvų nuostatas.

2.2 Pagrindiniai teisiniai pokyčiai migracijos ir prieglobsčio srityje

Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai

Lietuvos Respublikos Seimas 2012 m. birželio 30 d. priėmė įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimus¹³, kuriais perkeltos ir įgyvendintos Europos Sąjungos teisės aktų migracijos srityje nuostatos¹⁴, tai yra:

- perkelta 2009 m. gegužės 25 d. Tarybos direktyva 2009/50/EB dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą („Aukštos kvalifikacijos“ direktyva);
- perkelta dalis 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai, nuostatų („Sankcijų darbdaviams“ direktyva);
- patikslintos ir papildytos įstatymo nuostatos, susijusios su 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje perkėlimu („ES piliečių“ direktyva);
- patikslintos ir papildytos įstatymo nuostatos, susijusios su 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso perkėlimu („Ilgalaikių gyventojų“ direktyva);
- įstatymo nuostatos suderintos su reglamentais, reglamentuojančiais Šengeno vizų išdavimo, nacionalinių vizų galiojimo ir biometrinių duomenų ėmimo klausimus: įstatyme atsisakyta nuostatų dėl Šengeno vizų išdavimo¹⁵, nustatytas reikalavimas įrašyti biometrinius duomenis į užsieniečiams išduodamus kelionės dokumentus (užsieniečio pasą, asmens be pilietybės kelionės dokumentą, pabėgėlio kelionės dokumentą)¹⁶, nustatyta, kad biometriniai duomenys įrašomi į užsieniečiams išduodamus leidimus gyventi¹⁷.

Šio įstatymo projektą rengė Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2011 m. spalio 26 d. sprendimu sudaryta darbo grupė, kuri buvo sudaryta Seimui nusprendus, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 20 d. pateiktą įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projektą¹⁸ reikia tobulinti. Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikto projekto pagrindinis tikslas ir buvo įgyvendinti Europos Sąjungos teisės nuostatas, tačiau buvo siūloma keisti ir nemažai

¹³ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 1, 2, 6, 9, 10, 11, 12¹, 17, 19, 21, 22, 24, 26, 33, 37, 38, 40, 43, 49¹, 50, 53, 54, 55, 57, 58, 89, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 113, 128, 131, 133, 139, 140¹, 141¹ straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 44¹, 49³, 98¹, 99¹, 103¹, 105, 105¹, 105², 105³, 105⁴, 106¹ straipsniais ir 12², 13, 14, 15, 16, 18, 20, 145 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas (Žin., 2012, Nr. 85-4450)

¹⁴ Dėl direktyvų 2009/50/ES ir 2009/52/ES nuostatų neperkėlimo ir direktyvos 2004/38/EB kai kurių nuostatų netinkamo perkėlimo buvo pradėtos ES teisės pažeidimo procedūros.

¹⁵ Šengeno vizų išdavimui tiesiogiai taikomos procedūros ir sąlygos, nustatytos 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 810/2009, nustatančiame Bendrijos vizų kodeksą (Vizų kodeksas).

¹⁶ Įgyvendintos 2009 m. gegužės 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 444/2009, iš dalies keičiančio Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2252/2004 dėl valstybių narių išduodamų pasų ir kelionės dokumentų apsauginių savybių ir biometrikos standartų (OL 2009 L 142, p. 1), nuostatos.

¹⁷ Įgyvendintos 2008 m. balandžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 380/2008, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 1030/2002, nustatančio vienodą leidimų apsigyventi trečiųjų šalių piliečiams formą (OL 2009 L 115, p. 1), nuostatos. Biometriniai leidimai gyventi su elektroninėje laikmenoje įrašytu veido atvaizdu užsieniečiams pradėti išduoti 2012 m. sausio 9 d., su įrašytais pirštų atspaudais – 2012 m. gegužės 20 d.

¹⁸ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2360(2).

su Europos Sąjungos teise nesusijusių įstatymo nuostatų, įstatymą buvo siūloma išdėstyti nauja redakcija.

Ši Seimo valdybos sudaryta darbo grupė taip pat parengė ir 2012 m. birželio 15 d. užregistravo atskirą įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projektą¹⁹, kurio nuostatos tiesiogiai su Europos Sąjungos teise nesusijusios, tačiau aktualios suderinimo su galiojančiu Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymu požiūriu ir susijusios su kitais sprendiniais užsieniečių teisinės padėties klausimais (prašymų išduoti leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje nagrinėjimo terminų trumpinimu, leidimų gyventi panaikinimu (fiktyvios užsieniečio veiklos atveju), užsieniečių integracija (atsakingos institucijos už integracijos įgyvendinimo koordinavimą paskyrimu), neteisėtai atvykusių į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai joje esančių užsieniečių sulaikymu ir galimybe pasirinkti savanorišką grįžimą į užsienio valstybę). Seimas 2013 m. kovo 21 d. pradėjo šio projekto svarstymą.

2012 m. balandžio 11 d. Seimo nariai užregistravo įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projektą²⁰, kuriuo siūloma nustatyti palankesnes sąlygas atvykti užsieniečiams mokslo ir studijų tikslais (dėstytojams, tyrėjams, studentams). Šio projekto Seimas dar nepradėjo svarstyti.

2012 m. parengtas įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projektas²¹, siekiant perkelti 2011 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos priimtą direktyvą 2011/51/ES, kuria iš dalies keičiama Tarybos direktyva 2003/109/EB, siekiant išplėsti jos taikymo sritį asmenims, kuriems suteikiama tarptautinė apsauga, nuostatas²², patikslinti kai kurias galiojančio įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nuostatas, visų pirma, atsižvelgus į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. sprendimą byloje C-83/11 (*Secretary of State for the Home Department prieš M. S. Rahman ir kt.*)²³. Šis įstatymo projektas Seime užregistruotas 2013 m. gegužės 10 d.

Prieglobstis

Siekdama prisidėti prie solidarumo ir teisingo atsakomybės pasidalijimo tarp Europos Sąjungos valstybių narių principo užtikrinimo ir atsižvelgdama į Europos Komisijos bei Maltos Respublikos siūlymą prisijungti prie Maltos rengiamo, bendrai finansuojamo iš Europos pabėgėlių fondo projekto dėl užsieniečių, atvykusių iš trečiųjų šalių, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, perkėlimo iš Maltos į kitas Europos Sąjungos valstybes nares, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2011 m. rugsėjo 14 d. nutarimu pritarė Lietuvos Respublikos dalyvavimui prieglobsčio prašytojų iš

¹⁹ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 26, 33, 40, 41, 51, 53, 104, 109, 113, 125 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4566.

²⁰ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 32, 33, 36, 40, 46, 49², 58 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą Nr. XIP-4304.

²¹ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 2, 53, 101 straipsnių bei priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-253(2)

²² Ši direktyva turi būti perkelta iki 2013 m. gegužės 20 d.; Įstatymą siūloma pildyti nuostata, reglamentuojančia palankesnę pragyvento laikotarpio skaičiavimą užsieniečiui, kuriam suteikta papildoma apsauga, siekiančiam gauti leidimą nuolat gyventi (į pragyventą 5 m. laikotarpį turėtų būti įskaičiuojama pusė laiko, praėjusio nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo iki leidimo laikinai gyventi išdavimo dienos arba visas šis laikotarpis, jeigu jis truko ilgiau kaip 18 mėnesių).

²³ Pagal *ES piliečių* direktyvą Europos Sąjungos valstybių narių piliečių išlaikomiems, nuo jų priklausomiems ar su jais ilgalaikius nuolatinius santykius palaikantiems (kai tai įrodoma dokumentais) asmenims turi būti palengvinamos galimybės atvykti ir apsigyventi šalyje. Pagal šiuo metu įstatyme įtvirtintą apibrėžtį, tokio asmens palengvinto judėjimo teisė siejama su jo turima pilietybe (ES piliečiams netaikoma) ir šalimi, iš kurios atvyksta (nustatyta, kad iš kitos ES valstybės narės).

Maltos Respublikos perkėlimo projekte. 2011 m. spalio 7 d. Lietuva oficialiai prisijungė prie EUREMA II projekto. 2012 m. spalio 24 d. Maltos ir Lietuvos vidaus reikalų ministrai patvirtino susitarimą dėl EUREMA II įgyvendinimo. 2012 m. gruodžio 12 d. 4 prieglobsčio prašytojai (Eritrėjos piliečiai) iš Maltos Respublikos buvo perkelti į Lietuvą, jiems suteiktas pabėgėlio statusas Lietuvos Respublikoje.

Lietuvos Respublikos pilietybė

Parengtas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuris Seimui pateiktas kartu su įstatymo projektu dėl 1961 m. Jungtinių Tautų konvencijos dėl asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo ratifikavimo²⁴. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo projektu asmenims be pilietybės, kurie gimę Lietuvos teritorijoje, pasiūlyta nustatyti palankesnes natūralizacijos sąlygas. 2013 m. gegužės 9 d. Seimas ratifikavo minėtą konvenciją ir priėmė siūlytas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo pataisas.

Toliau tęsiasi diskusijos (politiniu lygmeniu ir viešojoje erdvėje) dėl dvigubos pilietybės atvejų reglamentavimo. Galimybės Lietuvos piliečiams turėti ir kitos valstybės pilietybę riboja Lietuvos Respublikos Konstitucija, kurioje nustatyta, kad išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis. 2013 m. balandžio 11 d. Seimo nariai užregistravo pasiūlymą²⁵ skelbti referendumą dėl šios nuostatos pakeitimo į liberalesnę.

Neteisėta migracija

Didžiajai daliai nelegalių migrantų Lietuva yra tranzito valstybė vykstant į Vakarų Europos ar Skandinavijos šalis. Siekdami šio tikslo užsieniečiai ieško galimybių, pateikus melagingus duomenis apie vykimo tikslą, gauti vizas ar leidimus gyventi. Stebimos piktnaudžiavimo kai kuriais įstatyme „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nustatytais leidimo laikinai gyventi išdavimo pagrindais tendencijos, pvz., deklaruojant atvykimo tikslą užsiimti verslu, tačiau to neketinant daryti, o tik pasinaudoti gaunant leidimą laikinai gyventi. Siūloma keisti leidimo laikinai gyventi išdavimo šiuo pagrindu sąlygas²⁶.

Auga nepagrįstų prieglobsčių prašymų skaičius, kuriuos užsieniečiai (daugiausia iš Gruzijos) pateikia, kai yra sulaikomi neteisėtai atvykę ar būdami jau šalies viduje, tik siekdami pasinaudoti galimybe pasitraukti iš Užsieniečių registracijos centro, kuriame jie apgyvendinami neribojant judėjimo laisvės. Siūloma griežtinti teisinį reguliavimą, kuris tikimasi galėtų būti ir prevencine priemone mažinant prielaidas piktnaudžiauti²⁷.

2012 m. susidurta su nelegalių migrantų iš Vietnamo judėjimu (2011 m. Vietnamo piliečių nebuvo sulaikyta). Šie asmenys, sulaikyti be asmens dokumentų, prisistato nepilnamečiais, todėl apgyvendinami kaip nelydimi nepilnamečiai Pabėgėlių priėmimo centre ir netrukus iš jo pasitraukia. Pažeidimų skaičius dėl Gruzijos ir Vietnamo piliečių nelegalios migracijos išaugo.

²⁴ Įstatymų projektai Nr. XIIP-291(2) ir Nr. XIIP-292(2).

²⁵ Seimo nutarimo „Dėl referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio antrosios dalies paskelbimo“ projektas Nr. XIIP-444.

²⁶ Rengiamas įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projektas.

²⁷ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 26, 33, 40, 41, 51, 53, 104, 109, 113, 125 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-4566.

Socialinės apsaugos ir darbo ministras sudarė tarpinstitucinę darbo grupę²⁸ nelydimų nepilnamečių sulaikymo, amžiaus nustatymo, apklausos, transportavimo ir apgyvendinimo tvarkai parengti.

²⁸ 2013 m. kovo 8 d. socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-106 ;

3. Teisėta migracija ir judumas

Lietuvos gyventojai

2012 m. Lietuvos statistikos departamentas paskelbė 2011 metais Lietuvoje vykusio visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenis²⁹, pagal kuriuos 2011 m. kovo 1 d. Lietuvoje gyveno 3 mln. 43 tūkst. gyventojų. Palyginti su 2001 m. vykusio gyventojų surašymo rezultatais, šalies gyventojų skaičius sumažėjo 12,6 proc. (440,6 tūkst.), daugiausia dėl migracijos (76,9 proc.) – per dešimtmetį iš šalies išvyko 402,9 tūkst. gyventojų, o atvyko 64,2 tūkst. asmenų, ir neigiamos natūralios kaitos, dėl kurios gyventojų sumažėjo 101,9 tūkst. (23,1 proc.).

Šioms tendencijoms nesikeičiant gyventojų skaičius 2012 m. toliau mažėjo.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2013 m. pradžioje yra 2 mln. 979 tūkst. gyventojų, iš jų 33 253 užsieniečiai³⁰ (sudaro apie 1,1 proc. šalies gyventojų), daugiau nei pusė visų užsieniečių (18,9 tūkst.) – turintys leidimą nuolat gyventi Lietuvoje trečiųjų šalių piliečiai.

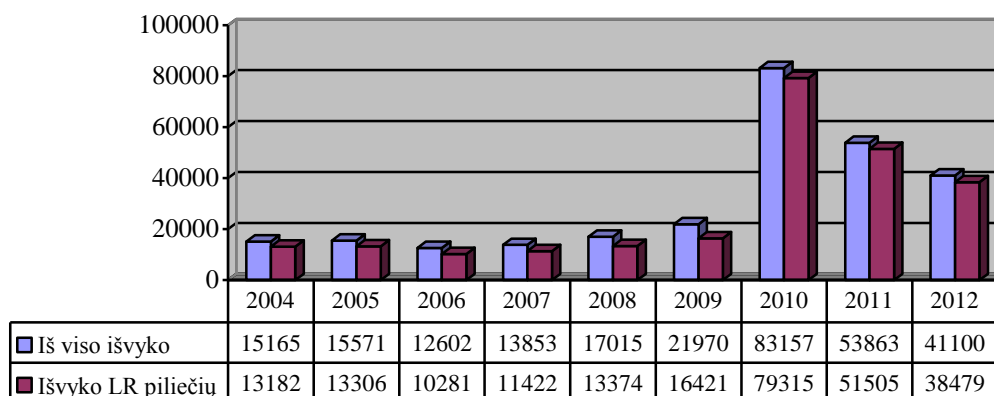
2012 m. leidimai nuolat gyventi išduoti 652 užsieniečiams (daugiausia Rusijos (221), Baltarusijos (129), Ukrainos (66) piliečiams, asmenims be pilietybės (90). 2011 m. išduota 540 leidimų nuolat gyventi (taip pat daugiausia šių šalių piliečiams ir asmenims be pilietybės).

Emigracija

Emigruojančių mažėjo (palyginti su 2011 metais emigrantų sumažėjo 1,3 karto (12,8 tūkst.), o grįžtančių Lietuvos Respublikos piliečių daugėjo (padidėjo 3,3 tūkst.).

2012 m. iš Lietuvos emigravo 41,1 tūkst. gyventojų, o imigravo 19,8 tūkst. asmenų³¹, t. y. išvyko 2,1 karto žmonių daugiau negu atvyko. Lietuvos Respublikos piliečiai sudarė 94 procentus visų emigrantų, užsieniečiai (tarp jų daugiausia Baltarusijos, Ukrainos, Rusijos Federacijos piliečiai) – apie 6 proc. (2011 m. atitinkamai buvo 96 ir 4 proc.).

1 grafikas: Emigravusių Lietuvos gyventojų skaičius

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys³²

²⁹ http://web.stat.gov.lt/uploads/Lietuvos_gyventojai_2011.pdf?PHPSESSID=7ad2766316c7b07832260883103f2b03

³⁰ Migracijos departamento duomenys (pagal užsieniečių teisinę padėtį patvirtinančius dokumentus).

³¹ <http://osp.stat.gov.lt/pranesimai-spaudai?articleId=261874>

³² Naudoti deklaruoto išvykimo duomenys; faktiškai išvykusiųjų 2001–2009 m. asmenų skaičius didesnis; 2001–2009 m. nedeklaruotos emigracijos šrantai Lietuvos statistikos departamento buvo perskaičiuoti remiantis 2011 m. visuotinio

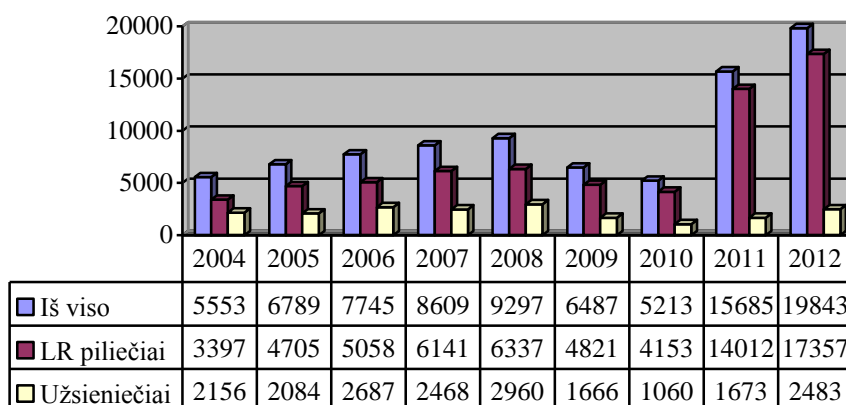
Dauguma (79 proc.) emigrantų deklaravo savo išvykimą į Europos Sąjungos valstybes nares, daugiausiai į Jungtinę Karalystę (48 proc.), Airiją (9 proc.), Vokietiją, Norvegiją (po 8 proc.), Ispaniją (3 proc.), Švediją, Daniją (po 2 proc.) ir Jungtines Amerikos Valstijas (4 proc.) bei Rusiją (2 proc.). Tokios pačios kryptys buvo ir 2011 m. (į Europos Sąjungos valstybes nares 82 proc., iš jų į Jungtinę Karalystę 49 proc., Airiją – 10 proc., Norvegiją, Vokietiją – po 7 procentus).

Imigracija

2012 m. į Lietuvą imigravo 19,8 tūkst. žmonių. Tai 4,1 tūkst. arba 1,3 karto daugiau negu ankstesniais 2011 m.

2012 m. į Lietuvą grįžo 17,3 tūkst. (87 proc. visų imigrantų) Lietuvos Respublikos piliečių – tai ketvirtadaliu (3,3 tūkst.) daugiau negu 2011 m. 2012 m. beveik kas antras Lietuvos Respublikos pilietis grįžo iš Jungtinės Karalystės, kas aštuntas – iš Airijos, kas dvyliktas – iš Norvegijos.

2 grafikas: Grįžusių Lietuvos piliečių ir imigravusių užsieniečių skaičius

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2012 m. į Lietuvą imigravo 2,5 tūkst. (13 proc. visų imigrantų) užsieniečių (2011 m. – 1,7 tūkst., arba 11 proc.). Iš atvykusiųjų 2012 m. užsieniečių 1 731 yra trečiosios šalies pilietis. Dauguma 2012 m. į Lietuvą imigravusių užsieniečių buvo Rusijos Federacijos (526), Ukrainos (377), Baltarusijos Respublikos (363), Lenkijos Respublikos (137) ir Latvijos Respublikos (113) piliečiai.

2012 m. iš Lietuvos emigravo 21,3 tūkst. žmonių daugiau negu imigravo (2011 m. – 38,2 tūkst.).

3.1. Ekonominė migracija

Darbo rinkos tendencijos

2012 m. registruotas nedarbas šalyje mažėjo. Lietuvos darbo biržos duomenimis³³, vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų buvo 11,7 proc. arba 1,4 proc. punktais

gyventojų ir būstų surašymo rezultatais bei 2006–2010 m. atliktų statistinių tyrimų duomenimis ir yra skelbiami <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>

³³2012 m. darbo rinkos tendencijų apžvalga;

mažesnis negu vidutinis metinis 2011 m. registruoto nedarbo rodiklis (13,1 proc.). 2013 m. sausio 1 d. šalyje buvo registruota 210,2 tūkst. bedarbių – 11,4 proc. visų šalies darbingo amžiaus gyventojų. Duomenų, kiek iš jų užsienio valstybių piliečiai, nėra.

Augo darbo jėgos paklausa. 2012 m. darbdaviai registravo beveik 200 tūkst. laisvų darbo vietų (iš jų 148,2 tūkst. neterminuotam įdarbinimui), t. y. 18,2 proc. daugiau darbo vietų negu 2011 m. (169,1 tūkst.). Tačiau, nepaisant padidėjusios darbo jėgos paklausos, nedarbo lygio mažinimas buvo ir yra didelis iššūkis, kadangi didžiąją bedarbių dalį sudaro negalintys konkuruoti darbo rinkoje, ilgalaikiai bedarbiai ir jaunimas, neturintis darbdavių keliamų reikalavimų dėl profesinio pasirengimo ar darbo įgūdžių. Todėl net ir esant aukštam nedarbo lygiui šalyje, įmonės junta kvalifikuotų specialistų trūkumą. Viešojoje erdvėje diskutuota, kaip šį poreikį spręsti, kokių specialistų šaliai reikia ir kokios galimybės rengti reikiamus specialistus, reformuojant švietimo sistemą, rengiant užimtumo programas ir kovojant su migracija iš kaimų į miestus.

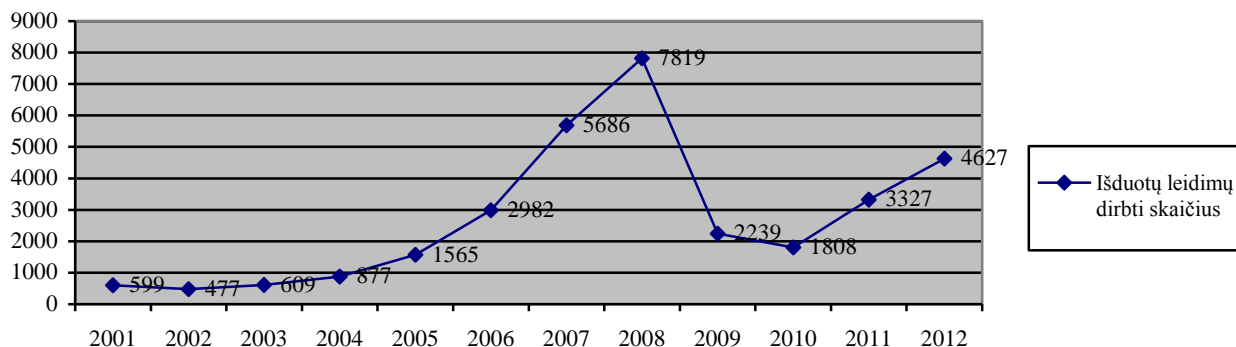
Užsieniečių atvykimas darbo tikslais

Pagal įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ reikalavimus, užsieniečiui, kuris ketina dirbti Lietuvoje, privalu gauti leidimą dirbti, išskyrus numatytas išimtis. Leidimas dirbti užsieniečiui gali būti išduotas, jeigu Lietuvoje nėra specialisto, atitinkančio darbdavio keliamus kvalifikacinius reikalavimus. Taip pat atsižvelgiama į darbo rinkos poreikius. Nustatytas bendras reikalavimas leidimą dirbti gauti iki atvykstant į Lietuvos Respubliką. Tačiau leidimas dirbti gali būti išduotas užsieniečiui, jam esant Lietuvos Respublikoje, dirbančiam vienoje iš ekonominės veiklos rūšių, kurioje yra nustatytas tam tikros profesijos darbuotojų trūkumas, ir dėl to yra ribojamos įmonės, kurioje užsienietis dirba, veiklos galimybės.

Kaip ir kiekvienais metais, 2012 m. buvo patvirtinti Profesijų, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašai pagal ekonominės veiklos rūšis I ir II pusmečiams³⁴. Juose nurodytos profesijos nesikeitė, kaip ir 2011 m. juose buvo nurodytos 4 profesijos pramonės (suvirintojai ir metalinių laivų korpusų surinkėjai) ir paslaugų (restorano virėjai ir tarptautinio krovinių vežimo transporto priemonių vairuotojai) sektoriuose.

Palyginti su 2011 m. duomenimis, 2012 m. išduotų leidimų dirbti užsieniečiams skaičius išaugo trečdaliu³⁵. 2012 m. Lietuvos darbo birža išdavė 4 627 leidimus dirbti užsieniečiams, iš jų 3 079 leidimus dirbti pagal darbo sutartį, 224 leidimus – komandiruotiems užsieniečiams, 1 324 leidimus dirbti Lietuvoje pratęsė. Daugiausiai leidimų buvo išduota dirbti paslaugų (82 proc.), ir pramonės (16 proc.) sektoriuose. Leidimai dirbti tarptautinio krovinių vežimo transporto priemonės vairuotojais sudaro 70 proc. (3 265 leidimai dirbti). Daugiausia leidimų dirbti išduota Baltarusijos (42 proc.), Ukrainos (41 proc.), Kinijos (4 proc.), Rusijos ir Moldovos (po 3 proc.) piliečiams.

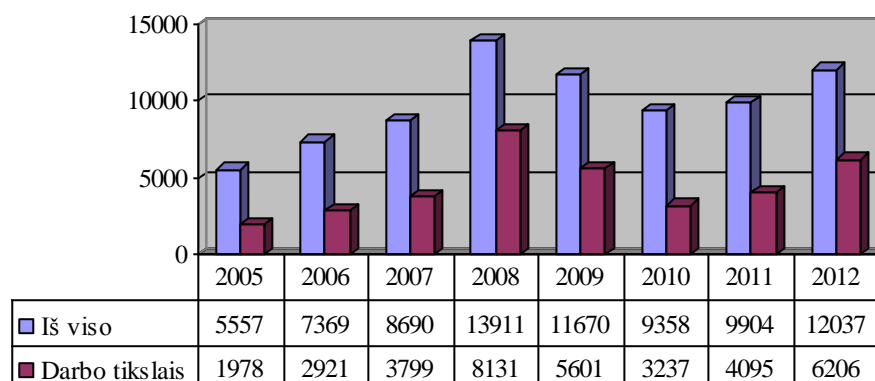
3 grafikas: Užsieniečiams išduotų leidimų dirbti skaičius

Šaltinis: Lietuvos darbo biržos duomenys

Išaugo leidimų laikinai gyventi Lietuvoje, išduotų kitos teisėtos veiklos, kuriai nereikia leidimo dirbti, skaičius. Šiuo pagrindu leidimas laikinai gyventi išduodamas užsieniečiui, jeigu jis yra Lietuvoje įregistruotas įmonės, įstaigos ar organizacijos savininkas ir vadovas (ir jo pagrindinis tikslas yra darbas įmonėje, įstaigoje ar organizacijoje) arba Lietuvoje įregistruotas įmonės, kurios įstatinis kapitalas sudaro ne mažiau kaip 50 tūkst. litų, savininkas ar Lietuvoje įregistruotos įmonės bendraturtis, kurio turimo įstatinio kapitalo dalies nominalioji vertė sudaro ne mažiau kaip 50 tūkst. litų (ir jo buvimas Lietuvoje yra būtinas vykdant veiklą). Nuo reikalavimo įsigyti leidimą dirbti užsienietis yra atleidžiamas ir socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatytais atvejais³⁶ (sportininkai, dėstytojai, atvykstantys labdariniais tikslais ir kt.). Šiais pagrindais 2012 m. išduoti ar pakeisti 3 023 leidimai laikinai gyventi (iš jų 1 446 pirmi), t. y. trečdaliu daugiau negu 2011 m. (1 935 leidimai, iš jų 904 pirmi). Pastebėta, kad neretai užsieniečiai deklaruoja ketinimą Lietuvoje užsiimti teisėta veikla (verslu), tačiau siekia ne realiai vykdyti veiklą, o tik gauti leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje.

4 grafikas: Leidimai laikinai gyventi Lietuvoje darbo tikslais

Šaltinis: Migracijos metraščių duomenys

³⁶ 2012 m. galiojo socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 14 d. įsakymas Nr. A1-500 „Dėl Leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2009, Nr. 98-4134), 2013 m. kovo 27 d. priimtas naujas įsakymas Nr. A1-133 „Dėl Leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2013, Nr. 34-1675).

Teisinio reguliavimo pokyčiai

2012 m. birželio 30 d. pakeistas įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“³⁷, kuriuo perkeltos 2009 m. gegužės 25 d. Europos Tarybos direktyvos 2009/50/EB dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą nuostatos. Pakeitimai įsigaliojo 2013 m. sausio 1 d.

Įstatymo pakeitimais aukštos profesinės kvalifikacijos užsieniečiams nustatytos palankesnės sąlygos atvykti ir spartesnė procedūra negu taikoma kitiems užsieniečiams, ketinantiems atvykti dirbti Lietuvos Respublikoje. Aukšta profesinė kvalifikacija apibrėžta kaip kvalifikacija, kurią liudija aukštojo mokslo diplomai arba ne mažiau kaip penkerių metų profesinė patirtis, lygiavertė aukštojo mokslo kvalifikacijai, ir kuri yra būtina profesijai ar sektoriui, nurodytam darbdavio įsipareigojime įdarbinti užsienietį pagal darbo sutartį arba darbo sutartyje. Įstatyme numatytas darbo užmokesčio dydžio reikalavimas – leidimo laikinai gyventi galiojimo laikotarpiu numatytas mėnesinis darbo užmokestis, kurį turi gauti aukštos profesinės kvalifikacijos užsienietis, turi būti ne mažesnis negu 2 Lietuvos statistikos departamento paskutinio paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio dydžiai. Taip pat numatytas Lietuvos darbo biržos sprendimas, ar tokio užsieniečio darbas atitinka Lietuvos darbo rinkos poreikius. Toks vertinimas atliekamas ir tokiu atveju, jeigu užsienietis per pirmuosius dvejus darbo metus pageidauja pakeisti darbdavį. Šių užsieniečių prašymai išduoti leidimą gyventi turi būti išnagrinėti per 2 mėnesius, t. y. gerokai skubiau negu kitų užsieniečių (prašymų nagrinėjimas paprastai trunka iki 6 mėnesių).

Socialinės apsaugos ir darbo ministras nustatė Sprendimo dėl užsieniečio aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujančio darbo atitikties Lietuvos Respublikos darbo rinkos poreikiams priėmimo tvarką³⁸. Sprendimas priimamas įvertinus poreikį pagal minėtoje tvarkoje nustatytus kriterijus (ar nėra kitų pretendentų, kuriems teikiama pirmenybė ar atitinkančių reikalavimus darbo ieškančių asmenų; laikotarpį, kurį darbo vieta neužimta; darbdavio aktyvumą ieškant darbuotojo ir jo deklaruotą įdarbinimo poreikį).

2012 m. birželio 30 d. priimtais įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimais³⁹ taip pat buvo perkeltos kai kurios 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso nuostatos. Įstatyme nustatytas atskiras leidimo laikinai gyventi išdavimo pagrindas užsieniečiui, kuris kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje yra įgijęs ilgalaikio gyventojų statusą. Tokiam užsieniečiui, kuris Lietuvoje pradirba ne mažiau kaip vienerius metus, iki įstatymo pakeitimo šiems užsieniečiams buvo taikomos bendros sąlygos kaip ir kitiems trečiųjų šalių piliečiams.

Siekiant įgyvendinti priimtas įstatymo nuostatas dėl leidimų gyventi išdavimo aukštos profesinės kvalifikacijos užsieniečiams ir užsieniečiams, turintiems ilgalaikio gyventojų statusą kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, parengti vidaus reikalų ministro įsakymo, kuriuo patvirtintos leidimo gyventi išdavimo procedūros, pakeitimai⁴⁰.

³⁷ Žin., 2012, Nr. 85-4450.

³⁸ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. gruodžio 28 d. įsakymas Nr. A1-587 „Dėl Sprendimo dėl užsieniečio aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujančio darbo atitikties Lietuvos Respublikos darbo rinkos poreikiams priėmimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2013, Nr. 1-11).

³⁹ Žin., 2012, Nr. 85-4450.

⁴⁰ Dar nėra patvirtinti, įsakymo projektas Nr. 13-936-01.

Socialinės apsaugos ir darbo ministras, įvertinęs ankščiau minėtus įstatymo pasikeitimus, savo įsakymu sugriežtino leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašą⁴¹, taip pat nustatė papildomas sąlygas, kurioms esant nuo pareigos gauti leidimą dirbti atleidžiamas užsienietis, esantis Lietuvoje įsteigtos įmonės vadovu. Nustatyta, kad nereikalaujama gauti leidimo dirbti iš užsieniečio, jeigu jis yra Lietuvoje įregistruotos įmonės, kurios įstatinis kapitalas sudaro ne mažiau kaip 50 tūkst. litų ir kurioje yra įsteigtos ne mažiau kaip 3 darbo vietos ir jose dirba Lietuvos Respublikos piliečiai ar nuolat Lietuvos Respublikoje gyvenantys užsieniečiai, vadovas, kurio pagrindinis atvykimo tikslas yra darbas toje įmonėje. Iki tol nebuvo nustatyta reikalavimų dėl įmonėje įsteigtų darbo vietų ir įdarbintų asmenų. Paminėtina, kad 2012 m. birželio 30 d. priimtais įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimais⁴² socialinės apsaugos ir darbo ministrui įtvirtinta pareiga leidimo dirbti užsieniečiams sąlygų ir tvarką nustatyti, ją suderinus su vidaus reikalų ministru.

2012 m. buvo tobulinamas trečiųjų šalių piliečių profesinės kvalifikacijos pripažinimas. Vadovaudamosi 2011 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta trečiųjų šalių piliečių reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo pavyzdine tvarka⁴³, atskiros institucijos⁴⁴ parengė atitinkamas tvarkas jų kompetencijai priskirtoms profesinėms kvalifikacijoms. Ji taikoma trečiųjų šalių piliečiams, įgijusiems profesinę kvalifikaciją trečiojoje šalyje ir siekiantiems dirbti pagal reglamentuojamą profesiją Lietuvos Respublikoje. Pakeista užsienio kvalifikacijų akademinio pripažinimo tvarka⁴⁵, kuri taikoma užsieniečiui siekiant studijuoti ar dirbti Lietuvoje.

3.2. Šeimos susijungimas

Teisinio reguliavimo pokyčiai

2012 m. birželio 30 d. priimtais įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimais⁴⁶ nustatytas atskiras leidimo laikinai gyventi išdavimo pagrindas, atitinkamai ir sąlygos, kurios taikomos užsieniečiams, kurie ketina dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujantį darbą. Nustatyta, kad šiems užsieniečiams, norintiems pasikviesti atvykti šeimos narius, netaikomas reikalavimas būti pragyvenus Lietuvos Respublikoje pastaruosius 2 metus, turėti ne mažiau kaip vienerius metus galiojantį leidimą laikinai gyventi Lietuvoje ir turėti pagrįstas perspektyvas įgyti teisę nuolat gyventi Lietuvoje. Nors palankesnės sąlygos aukštos profesinės kvalifikacijos užsieniečių šeimos nariams atvykti jau buvo nustatytos 2009 m. liepos 22 d. priimtomis įstatymo pataisomis⁴⁷, užsieniečiui nustatytas darbo užmokesčio dydžio reikalavimas buvo griežtesnis (leidimo laikinai gyventi galiojimo laikotarpiu gaunamas mėnesinis darbo

⁴¹ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. kovo 27 d. įsakymas Nr. A1-133 „Dėl Leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2013, Nr. 34-1675).

⁴² Žin., 2012, Nr. 85-4450.

⁴³ Žin., 2011, Nr. 115-5403.

⁴⁴ Aplinkos, Kultūros, Švietimo ir mokslo, Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos ministerijos, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. vasario 29 d. nutarimas Nr. 212 „Dėl išsilavinimo ir kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu ir įgytų pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas, pripažinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 29-1290).

⁴⁶ Žin., 2012, Nr. 85-4450.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 2, 4, 5, 8, 10, 11, 21, 26, 34, 35, 43, 45, 51, 53, 62, 63, 64, 80, 81, 93, 101, 102, 106, 125 ir 140¹ straipsnių pakeitimo bei papildymo ir Įstatymo papildymo 141¹ straipsniu įstatymas Nr. XI-392 (Žin., 2009, Nr. 93-3984).

užmokestis turėjo būti ne mažesnis kaip 3 paskutiniai paskelbti šalies ūkio vidutiniai mėnesiniai darbo užmokesčiai). 2012 m. birželio 30 d. priimtais įstatymo pakeitimais nustatyta, kad aukštos profesinės kvalifikacijos darbuotojo leidimo laikinai gyventi galiojimo laikotarpiu mėnesinis darbo užmokestis turi būti ne mažesnis negu 2 Lietuvos statistikos departamento paskutinio paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio dydžiai. Taigi, šiuo metu sudarytos galimybės daugiau užsieniečių pasinaudoti palankesnėmis šeimos susijungimo sąlygomis.

2012 m. birželio 30 d. priimtais įstatymo pakeitimais numatytas atskiras leidimo laikinai gyventi išdavimo pagrindas užsieniečiui, kuris kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje yra įgijęs ilgalaikio gyventojų statusą. Šiems užsieniečiams taip pat nustatyta galimybė iš karto susijungti su šeima, jeigu šeima jau buvo sukurta toje Europos Sąjungos valstybėje narėje, kurioje užsienietis įgijo ilgalaikio gyventojų statusą. Be to, jiems netaikoma bendra nuostata dėl šeimos susijungimo, kad abu užsieniečiai sutuoktiniai būtų ne jaunesni kaip 21 metų. Iki minėtų įstatymo pakeitimų tokiam užsieniečiui buvo taikomos tokios pačios sąlygos kaip ir kitiems trečiųjų šalių piliečiams.

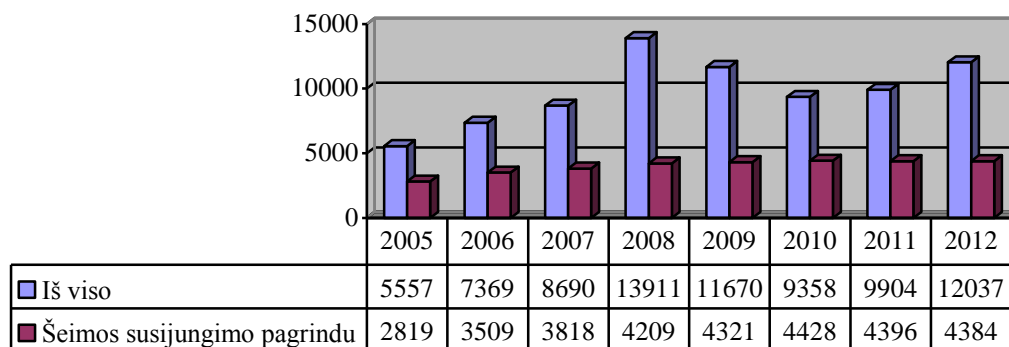
2012 m. birželio 30 d. priimtomis pataisomis įstatyme „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ buvo įtvirtinta „kito asmens, kuris pagal Europos Sąjungos teisės aktus naudojasi laisvo asmenų judėjimo teise“ sąvoka, tai yra į įstatymą buvo perkeltos 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje nuostatos, pagal kurias Europos Sąjungos valstybių narių piliečių išlaikomiesiems, nuo jų priklausomiesiems ar su jais ilgalaikius nuolatinius santykius palaikantiems (kai tai įrodoma dokumentais) asmenims palengvinamos galimybės atvykti ir apsigyventi šalyje. Šiems užsieniečiams taikomos įstatymo nuostatos dėl Europos Sąjungos valstybės narės piliečio šeimos narių, išskyrus kai kurias (pvz., dėl teisės gyventi Lietuvoje išsaugojimo mirus Europos Sąjungos valstybės narės piliečiui ar jam išvykus bei dėl teisės nuolat gyventi suteikimo nepaėjęs 5 metų laikotarpiui). Taigi, pagal įstatymą šie užsieniečiai nelaikytini Europos Sąjungos valstybės narės piliečio šeimos nariais, jiems tik nustatytos palankesnės sąlygos atvykti, kaip to reikalauja minėtos direktyvos nuostatos. Paminėtina, kad įstatyme įtvirtinta naujoji sąvoka turėtų būti patikslinta, atsižvelgus į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. priimtame sprendime byloje C-83/11 (*Secretary of State for the Home Department prieš M. S. Rahman ir kt.*) pateiktą išaiškinimą. Atitinkamas įstatymo pakeitimo projektas⁴⁸ yra parengtas ir, numatoma, kad bus svarstomas 2013 m. Seimo pavasario sesijoje.

Statistiniai duomenys

Užsieniečių, atvykstančių šeimos susijungimo pagrindu, skaičius išlieka stabilus. Šiuo pagrindu 2012 m. nuspręsta išduoti ar pakeisti leidimus laikinai gyventi 4 384 užsieniečiams (iš jų 867 pirmą kartą). Daugiausiai yra leidimo laikinai gyventi išdavimo sutuoktiniui atvejų (2012 m. sudarė apie 60 proc. atvejų).

⁴⁸ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 2, 53, 101 straipsnių bei priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-253(2).

5 grafikas: Leidimai laikinai gyventi Lietuvoje šeimos susijungimo pagrindu

Šaltinis: Migracijos metraščių duomenys

3.3 Studentai ir tyrėjai

Siūlymai nustatyti palankesnes nuostatas

2012 m. balandžio 11 d. Seime užregistruotas įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projektas⁴⁹, kuriuo siūloma nustatyti palankesnes sąlygas atvykti užsieniečiams mokslo ir studijų tikslais – supaprastinti užsieniečių, ketinančių dirbti kaip dėstytojai ir (arba) atlikti mokslinius tyrimus ir (arba) eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros darbus kaip tyrėjai, ir jų šeimos narių atvykimą, atvykusių studijuoti įsidarbinimą, gavus leidimą dirbti ar Lietuvos mokslo ir studijų institucijose, nustatyti galimybę užsieniečiui po studijų likti ilgesniam laikotarpiui Lietuvoje. Seimas dar nepradėjo svarstyti šio projekto. Pastebėtina, kad projekte išdėstytos nuostatos iš esmės atitinka Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlytas įstatymo projektu Nr. XIP-2360(2), kuris buvo Seimui pateiktas 2011 m. birželio 20 d., tačiau, Seimo valdybos sudarytai darbo grupei šį projektą pakeitus, siūlytos palankesnės nuostatos atvykti mokslo ir studijų tikslais nebuvo priimtos.

Nauja užsienio akademinio pripažinimo tvarka

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. vasario 29 d. nutarimu⁵⁰ patvirtinta nauja išsilavinimo ir kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu ir įgytų pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas, pripažinimo tvarka. Atsisakyta centralizuoto užsienio kvalifikacijų akademinio pripažinimo modelio, kai užsienietis ketina studijuoti. Nustatyta, kad mokslo kvalifikaciją, kai atvykstama studijuoti, gali pripažinti ir aukštosios mokyklos, turinčios švietimo ir mokslo ministro leidimą. Tokiu būdu sudarytos sąlygos reikiamas procedūras atlikti greičiau ir paprasčiau.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 32, 33, 36, 40, 46, 49², 58 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą Nr. XIP-4304.

⁵⁰ Žin., 2012, Nr. 29-1290.

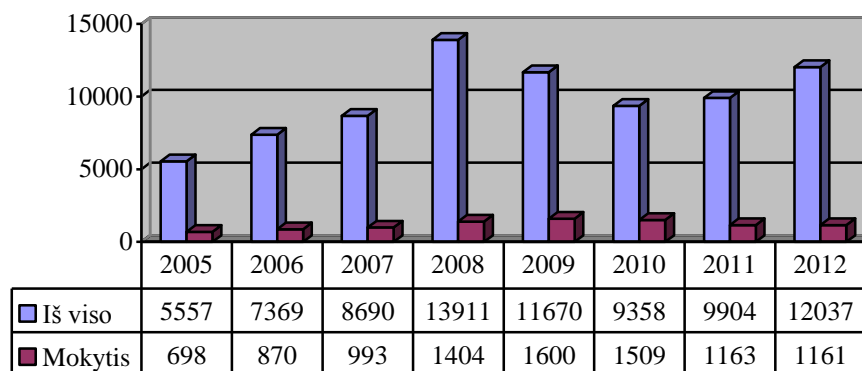
Statistiniai duomenys

2012 m. Lietuvos aukštosiose mokyklose (laipsnį suteikiančiose studijų programose) studijavo 3 690 studentų⁵¹, daugiausia iš Baltarusijos (1593), Rusijos (229), Ukrainos (152), Nigerijos (128), Lenkijos (112), Azerbaidžano (102).

Studijuojančiųjų Lietuvoje užsieniečių skaičius nuolat auga, pvz., 2007 m. tokių užsieniečių buvo 2247, 2006 m. – 1337, o 2005 m. – 714.

Mokymosi tikslu (įskaitant vidurinio ugdymo programą) atvykusiems užsieniečiams 2012 m. buvo išduotas arba pratęstas 1161 leidimas laikinai gyventi. Pagal galiojančią tvarką priimtiems studijuoti išduodama iki 1 metų galiojanti nacionalinė viza, dėl leidimo laikinai gyventi studentas užsienietis gali kreiptis jau būdamas Lietuvoje ir besibaigiant pirmiesiems studijų metams.

6 grafikas: Leidimai laikinai gyventi Lietuvoje mokymosi tikslu

Šaltinis: Migracijos metraščių duomenys

Tyrėjams 2012 m. išduoti 9 leidimai laikinai gyventi. Nuo 2008 m. šiuo pagrindu išduota ar pakeista tik 27 leidimai gyventi.

Akademinio judumo skatinimo priemonės

2012 m. finansuoti 86 dėstytojų (iš jų 34 atvyko iš trečiųjų šalių) vizitai Lietuvos aukštosiose mokyklose (Švietimo ir mokslo ministerija kartu su aukštosiomis mokyklomis)⁵².

2012 m. Švietimo ir mokslo ministerija skyrė paramą 11 studentų iš trečiųjų šalių magistratūros studijoms (po 3 stipendijas ir išmokas studijų kainai finansuoti Azerbaidžano, Ukrainos ir Baltarusijos studentams ir po 2 stipendijas studentams iš Kazachstano). Pagal švietimo ir mokslo ministro 2012 m. sausio 6 d. patvirtintą⁵³ 2012 m. teikiamų stipendijų ir išmokų skaičių bei užsienio valstybių, kurių piliečiai gali pretenduoti į skiriamą paramą sąrašą, po tris Ukrainos, Baltarusijos, Kazachstano ir Azerbaidžano piliečius galėjo pretenduoti į valstybės lėšomis finansuojamas studijas aukštosiose mokyklose ir stipendijas.

⁵¹ Švietimo ir mokslo ministerijos 2012 m. spalio 1 d. duomenimis.

⁵² Paramos užsieniečiams dėstytojams, atvykusiems dėstyti Lietuvos aukštosiose mokyklose, teikimo tvarka patvirtinta švietimo ir mokslo ministro 2012 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. V-644 (Žin., 2012, Nr. 4-2181).

⁵³ Žin., 2012, Nr. 8-279.

2012 m. Švietimo ir mokslo ministerija tęsė lietuvių kilmės užsieniečių vaikų, vaikaičių ir provaikaičių studijų Lietuvos aukštosiose mokyklose rėmimą⁵⁴. Pasinaudodami šia parama, į Lietuvą atvyko 46 studentai iš trečiųjų šalių.

3.4 Integracija

Nepaskirta užsieniečių integraciją koordinuojanti institucija

Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ įstatymo projekte⁵⁵, kurį 2012 m. birželio 15 d. užregistravo darbo grupė, Seimo valdybos 2011 m. spalio 26 d. sprendimu sudaryta Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktam įstatymo pakeitimo projektui Nr. XIP-2360(2)⁵⁶ tobulinti, siūloma nustatyti, kad užsieniečių integracijai koordinuoti būtų sudaroma Lietuvos Respublikos Vyriausybės komisija, apimanti įvairių susijusių institucijų atstovus. Iki šiol Lietuvoje nėra paskirta vienos už užsieniečių integracijos įgyvendinimą atsakingos ir integraciją koordinuojančios institucijos. Užsieniečių integracijos klausimais institucijos veikia kiekviena atskirai pagal joms priskirtą kompetenciją.

Seimas pradėjo šio projekto svarstymą 2013 m. kovo 21 d., tačiau kreipėsi į Lietuvos Respublikos Vyriausybę išvados⁵⁷. Taigi, Lietuvos Respublikos Vyriausybės lygmeniu tęsiamos diskusijos dėl už užsieniečių integraciją atsakingos institucijos paskyrimo.

Integracijos priemonės

2012 m. iš Europos integracijos fondo lėšų buvo remiami migrantų konsultavimo centrai miestuose, kuriuose gyvena daugiausia užsieniečių; organizuotas konkursas, kuriuo buvo siekiama pristatyti Lietuvoje įsikūrusių trečiųjų šalių piliečių sėkmės istorijas; remiamas asmenų, tiesiogiai dirbančių su trečiųjų šalių piliečiais, mokymas (mokytojams, policijos pareigūnams, savivaldybių specialistams, savo darbe susiduriantiems su užsieniečiais).

Europos pabėgėlių fondo lėšomis 2012 m. buvo finansuoti projektai prieglobsčio prašytojams ir prieglobstį gavusiems užsieniečiams: organizuojami lietuvių kalbos, IT kursai, informaciniai susitikimai su ligoninės, seniūnijų specialistais, teikiama socialinė, materialinė pagalba, teisinės ir psichologo konsultacijos, konsultacijos būsto, pragyvenimo lėšų ir integracijos į darbo rinką klausimais, organizuojami kvalifikacijos tobulinimo mokymai bei teikiama praktinė pagalba įsidarbinant.

2012 m. iš Europos integracijos fondo buvo finansuojami projektai, kuriais buvo siekiama stiprinti savivaldybių paramos centrų darbuotojų, teritorinių darbo biržų, migracijos tarnybų darbuotojų įvairovės valdymo kompetencijas ir žinias.

2012 m. buvo sukurta Migracijos informacijos ir bendradarbiavimo platforma⁵⁸, kurios tikslas – skatinti ir palengvinti įvairiose integracijos srityse dirbančių valstybinių ir mokslo

⁵⁴ 2012 m. balandžio 25 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-734 patvirtinta tvarka (Žin., 2012, Nr. 50-2552).

⁵⁵ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 26, 33, 40, 41, 51, 53, 104, 109, 113, 125 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4566.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projektą Nr. XIP-2360(2) Seimui pateikė Vyriausybė 2011 m. birželio 20 d. nutarimu; jame buvo siūloma tokia pati nuostata dėl Vyriausybės komisijos integracijai koordinuoti sudarymo.

⁵⁷ Seimo valdybos 2013 m. balandžio 10 d. sprendimas Nr. SV-S-159 dėl įstatymų projektų išvadų.

⁵⁸ Plačiau apie platformą www.mipas.lt

institucijų, nevyriausybinių organizacijų ir kitų suinteresuotų grupių bei asmenų dialogą per glaudų tarpusavio bendradarbiavimą.

3.5. Pilietybė ir natūralizacija

Nauji dokumentai

2012 m. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas nebuvo keičiamas. Tačiau kai kurių 2010 m. gruodžio 2 d. priimto naujo Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo⁵⁹ nuostatų įsigaliojimas buvo numatytas 2013 m. sausio 1 d. Nuo šios datos pradėti išduoti du nauji dokumentai – teisę atkurti Lietuvos Respublikos pilietybę patvirtinantis pažymėjimas ir lietuvių kilmę patvirtinantis pažymėjimas. Šiuos dokumentus gali gauti užsienio valstybėse ar Lietuvoje gyvenantys užsieniečiai, kurie pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymą atitinkamai turi neterminuotą teisę atkurti Lietuvos pilietybę (t. y. asmenys, kurie iki 1940 m. birželio 15 d. turėjo Lietuvos pilietybę ir jų palikuonys) arba yra lietuvių kilmės asmenys. 2012 m. parengti poįstatyminiai šias nuostatas įgyvendinantys teisės aktai (nustatyta pažymėjimų forma bei išdavimo tvarka). Pažymėjimus išduoda Migracijos departamentas.

Palankesnės natūralizacijos sąlygos asmenims be pilietybės

Pasiūlyta keisti Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo nuostatas, reglamentuojančias natūralizacijos sąlygas. Tai susiję su siekiu prisijungti prie 1961 m. Jungtinių Tautų konvencijos dėl asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo. Parengti atitinkami projektai⁶⁰ buvo pateikti Seimui. 2013 m. gegužės 9 d. Seimas ratifikavo minėtą konvenciją ir priėmė siūlytas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo pataisas.

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo pakeitimais asmenims be pilietybės, kurie gimę Lietuvos teritorijoje, nustatytos palankesnės natūralizacijos sąlygos. Šie asmenys dėl pilietybės suteikimo galės kreiptis, jeigu gyvena Lietuvoje pastaruosius 5 metus (kitais atvejais nustatytas bendras 10 metų pragyvento laikotarpio reikalavimas). Tokia galimybe galės pasinaudoti asmenys be pilietybės, kurie nebuvo įgiję kitos valstybės pilietybės. Kaip ir kitiems asmenims, siekiantiems natūralizacijos tvarka įgyti pilietybę, taikomos integracijos sąlygos (lietuvių kalbos ir Konstitucijos pagrindų egzaminų išlaikymas) ir priesaikos Lietuvos Respublikai reikalavimas.

Lietuvoje 2013 m. pradžioje gyveno 4 130 asmenų be pilietybės, iš jų daugiau kaip 97 proc. (4 025 asmenys) – turintys leidimą nuolat gyventi Lietuvoje⁶¹. 2012 m. Lietuvos Respublikos pilietybę natūralizacijos tvarka suteikta 86 asmenims (kiek mažiau negu 2011 m., kuriais tokiu būdu pilietybę įgijo 125 asmenys be pilietybės).

Diskusijos dėl dvigubos pilietybės atveju

Toliau tęsiasi diskusijos (politiniu lygmeniu ir viešojoje erdvėje) dėl dvigubos pilietybės atveju reglamentavimo. Galimybės Lietuvos piliečiams turėti ir kitos valstybės pilietybę riboja Lietuvos Respublikos Konstitucija, kurioje nustatyta, kad išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis. Plačiai buvo

⁵⁹ Žin., 2010, Nr. 144-7361.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Jungtinių Tautų konvencijos dėl asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo ratifikavimo“ projektas Nr. XIIP-291 ir Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 18 ir 40 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-292.

⁶¹ Migracijos metraščio duomenys.

aptariamasis ir Lietuvos Respublikos pilietybės nesuteikimo išimties tvarka atvejais. Respublikos Prezidentė, remdamasi griežtomis Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo nuostatomis ir ankstesniais Konstitucinio Teismo išaiškinimais atsisakė suteikti Lietuvos pilietybę išimties tvarka sportininkei, turinčiai kitos šalies pilietybę, taip kartu užkirsdama kelią ir Lietuvos piliečiui sportininkui atstovauti Lietuvą artimiausioje žiemos olimpiadoje⁶². Po šio atvejo šalies vadovė kreipėsi į Konstitucinį Teismą⁶³, prašydama išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimų nuostatas, pagal kurias Lietuvos pilietybė užsienio valstybės piliečiui gali būti suteikta išimties tvarka, kai toks asmuo turi ypatingų nuopelnų Lietuvos valstybei ir yra integravęsis į Lietuvos visuomenę ir, ar galima nekeičiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos tik įstatymu nustatyti, kad po 1990 m. kovo 11 d. (Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo) išvykę ir kitos šalies pilietybę įgiję asmenys išsaugotų ir Lietuvos pilietybę. Pagal 2013 m. kovo 13 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pateiktą išaiškinimą⁶⁴, dvigubos pilietybės atvejų plėtimas, nepakeitus Lietuvos Respublikos Konstitucijos (o tai gali būti padaryta tik referendumo keliu), negalimas. Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad Respublikos Prezidento diskreciją spręsti dėl pilietybės suteikimo išimties tvarka už nuopelnus Lietuvos valstybei saisto konstituciniai imperatyvai, kad tai turi būti ypatingi ir neabejotini nuopelnai pačiai Lietuvos valstybei ir kad jų turintis asmuo turi būti susijęs su Lietuvos valstybe nuolatiniiais faktiniais ryšiais, integravęsis į Lietuvos visuomenę.

2013 m. balandžio 11 d. Seimo nariai užregistravo pasiūlymą⁶⁵ skelbti referendumą dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatos pakeitimo į liberalesnę. Svarstoma dėl referendumo organizavimo kartu su Respublikos Prezidento rinkimais, vyksiančiais 2014 m.

Šiame kontekste įdomu pažymėti tai, kad 2012 m. buvo išduoti 182 leidimai gyventi Lietuvoje užsieniečiams, kurie yra lietuvių kilmės asmenys arba kurie turi teisę atkurti Lietuvos pilietybę (2011 m. tokių asmenų buvo 164, 2010 m. – 98, 2009 m. – 120). Pagal galiojantį Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymą šie asmenys galėtų tapti Lietuvos piliečiais tik atsisakę turimos kitos valstybės pilietybės.

Lietuvos Respublikos pilietybė išimties tvarka nuo 2008 m. nebuvo suteikta nei vienam asmeniui.

Statistiniai duomenys

2012 m. beveik perpus (lyginat su 2011 m.) sumažėjo asmenų, kuriems suteikta Lietuvos Respublikos pilietybė natūralizacijos tvarka. 2012 m. Lietuvos Respublikos pilietybė natūralizacijos tvarka buvo suteikta 183 asmenims, 2011 m. tokiu būdu pilietybę įgijo 311 asmenys, 2010 m. – 162. Daugiausia tai asmenys be pilietybės, taip pat Rusijos, Ukrainos ar Baltarusijos pilietybę turėję asmenys.

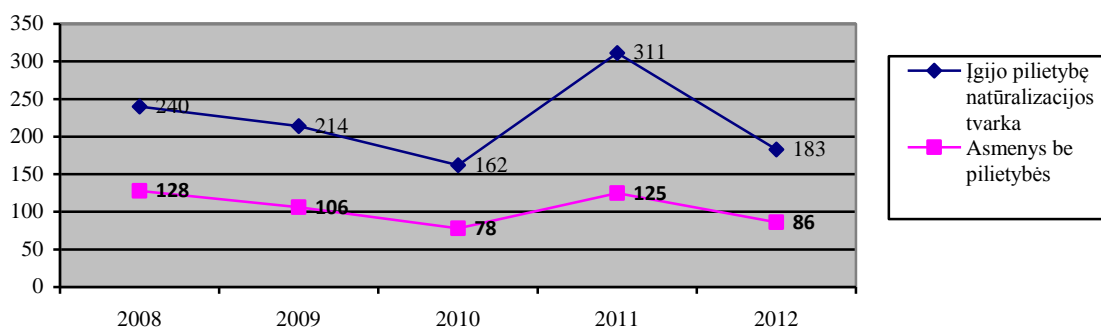
⁶² <http://sportas.delfi.lt/kitos-sporto-sakos/prezidente-nesuteike-itobias-lietuvos-pilietybes-isimties-tvarka-dstagniuunui-truksta-zodziu.d?id=60372177>

⁶³ Žin., 2013, Nr. 6-213

⁶⁴ Žin., 2013, Nr. 28-1333

⁶⁵ Seimo nutarimo „Dėl referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio antrosios dalies paskelbimo“ projektas Nr. XIIP-444.

7 grafikas: Lietuvos Respublikos pilietybė natūralizacijos tvarka

Šaltinis: Migracijos metraščių duomenys

3.6 Migracijos ir judumo valdymas

Vizos

2012 m. birželio 30 d. priimti įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai⁶⁶, kuriais šio įstatymo nuostatos suderintos su Vizų kodeksu⁶⁷, taip pat su pasikeitusiu reguliavimu⁶⁸, susijusiu su ilgalaikės vizas turinčių asmenų judėjimu. Taip pat įstatyme įtvirtinta, kad užsienio biometriniai duomenys imami ir išduodant nacionalinę vizą. Nustatytas pagrindas atsisakyti išduoti nacionalinę vizą nelegalios migracijos grėsmės atveju.

2012 m. birželio 29 d. užsienio ir vidaus reikalų ministrai pakeitė⁶⁹ bendru įsakymu tvirtinamą Dokumentų vizai gauti pateikimo, vizos išdavimo, panaikinimo, konsultavimosi, bendradarbiavimo su išorės paslaugų teikėjais, komercinio tarpininko akreditavimo ir kvietimo patvirtinimo tvarkos aprašą. Šiais pakeitimais sugriežtinti reikalavimai kvietimams užsieniečiui atvykti tvirtinti. Siekiant įgyvendinti 2012 m. birželio 30 d. priimtus įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimus, minėtas tvarkos aprašas buvo keičiamas dar kartą 2013 m. vasario 22 d. bendru ministrų įsakymu⁷⁰.

2012 m. Užsienio reikalų ministerija atrinko išorės paslaugų teikėjus Rusijos Federacijoje ir Ukrainoje (paslaugos bus teikiamos 28 centruose Rusijoje ir Ukrainoje). 2013 m. kovo 7 d. Užsienio reikalų ministerijoje pasirašytas susitarimas su kompanija „VFS Global“ vizų centrų paslaugoms Rusijos Federacijoje teikti (paslaugas teiks 14 centrų Rusijos teritorijoje)⁷¹. Pirmasis centras atidarytas 2013 m. kovo 12 d. Maskvoje⁷², 2013 m. kovo 28 d. atidarytas Lietuvos vizų centras Kubanėje Krasnodaro mieste⁷³. Tokie centrai taip pat veiks Novosibirske, Krasnojarske, Vladivostoke, Irkutske, Chabarovske, Kazanėje, Krasnodare, Žemutiniame Naugarde, Rostove prie

⁶⁶ Žin., 2012, Nr. 85-4450.

⁶⁷ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 810/2009, nustatančiu Bendrijos vizų kodeksą (Vizų kodeksas)

⁶⁸ 2010 m. kovo 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 265/2010, iš dalies keičiantis Konvenciją dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo ir Reglamentą (EB) Nr. 562/2006

⁶⁹ Žin., 2012, Nr. 80-4194

⁷⁰ Žin., 2013, Nr. 22-1085

⁷¹ <http://keliauk.urm.lt/index.php/titulinis/atvykstantiems/vizos-%C4%AF-lietuv%C4%85-ir-%C5%A1engen%C4%85/i%C5%A1davimo-vieta/viz%C5%B3-centrai-rusijoje>

⁷² <http://www.urm.lt/index.php?2754506664>

⁷³ <http://keliauk.urm.lt/index.php/titulinis/atvykstantiems/naujienos/2013/03/29/2013-m-kovo-28-d-atidarytas-lietuvos-viz%C5%B3-centras-krasnodare>

Dono, Samaroje, Sočyje, Ufoje ir Jekaterinburge. Vizų centrai turėtų gerokai palengvinti vizų išdavimo procesą trečiųjų šalių piliečiams Rusijoje ir Ukrainoje.

Nuo 2012 m. gegužės 10 d. Lietuvos Respublikos ambasadoje Izraelio valstybėje pradėjo veikti vizų informacinė sistema (VIS).

2012 m. vasario 2 d. nutarimu⁷⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino 2011 m. pasirašytą susitarimą su Azerbaidžano Respublikos Vyriausybe dėl vizų režimo panaikinimo diplomatinių pasų turėtojams, 2012 m. kovo 28 d. nutarimu⁷⁵ – 2009 m. pasirašytą susitarimą su Kazachstano Respublikos Vyriausybe dėl vizų režimo panaikinimo diplomatinių pasų turėtojams, o 2012 m. rugpjūčio 21 d. nutarimu⁷⁶ – 2012 m. pasirašytą susitarimą su Omano Sultonato Vyriausybe dėl abipusio vizų režimo panaikinimo diplomatinių, specialiųjų ir tarnybinių pasų turėtojams.

2012 m. išduota 417 967 vizos, iš jų 5 139 – nacionalinės ilgalaikės vizos. Tai daugiau negu 2011 m., kai buvo išduotos 346 536 vizos, iš jų – 3 993 nacionalinės.

Atstovavimas

Lietuvos vardu Šengeno vizos išduodamos 67 valstybių narių konsulinėse įstaigose.

1 lentelė: Nuo 2012 m. įsigalioję susitarimai dėl Lietuvos atstovavimo

Šalis, kurioje atstovaujama Lietuva	ES atstovybė	Nuo kada
Gana	Nyderlandai	Nuo 2012-01-01
Aruba	Nyderlandai	Nuo 2012-01-01
Kiurasao	Nyderlandai	Nuo 2012-01-01
Kinija (Šanchajus)	Slovakija	Nuo 2012-06-01
Jungtiniai Arabų Emyratai	Ispanija	Nuo 2012-06-01
Omanas	Ispanija	Nuo 2012-06-01
Kuveitas	Ispanija	Nuo 2012-06-01
Kataras	Ispanija	Nuo 2012-06-01
Kenija	Ispanija	Nuo 2012-06-01
Kolumbija	Ispanija	Nuo 2012-06-01
Bolivija	Ispanija	Nuo 2012-06-01
Ekvadoras	Ispanija	Nuo 2012-06-01
Dominikos Respublika	Ispanija	Nuo 2012-06-01
Australija (Sidnėjus)	Estija	Nuo 2012-06-15
Rusija (Pskovas)	Estija	Nuo 2012-06-15
Čilė	Švedija	Nuo 2012-06-15
Gvatemala	Švedija	Nuo 2012-06-15

Šaltinis: Užsienio reikalų ministerijos duomenys

Šiuo metu Lietuva atstovauja kitoms valstybėms 27 atvejais

⁷⁴ Žin., 2012, Nr. 17-772

⁷⁵ Žin., 2012, Nr. 39-1944

⁷⁶ Žin., 2012, Nr. 100-5096

2 lentelė: Nuo 2012 m. sudaryti susitarimai dėl atstovavimo

Lietuvos atstovybė atstovaujanti valstybę narę	Atstovaujama valstybė	Nuo kada
Kazachstanas (Almata)	Estija	Nuo 2012-01-16
Kazachstanas (Almata)	Suomija	Nuo 2012-05-01
Ambasada Armėnijoje	Ispanija	Nuo 2012-06-01
Ambasada Gruzijoje	Slovakija	Nuo 2012-06-01
Gen. konsulas Gardine	Estija	Nuo 2012-06-15
Kazachstanas (Almata)	Švedija	Nuo 2012-06-15
Konsulas Sovietske	Estija	Nuo 2012-06-15
Ambasada Armėnijoje	Danija	Nuo 2012-08-15
Ambasada Armėnijoje	Latvija	Nuo 2013-04-15
Ambasada Bulgarijoje	Latvija	Nuo 2013-04-15

Šaltinis: Užsienio reikalų ministerijos duomenys

4. Neteisėta migracija ir gražinimas

4.1. Neteisėta migracija

Situacijos vertinimas

Nelegalios migracijos ir neteisėto asmenų gabenimo situacijos analizę ir grėsmių vertinimą, kaip kiekvienais metais, pateikė Kriminalinės informacijos analizės centras⁷⁷, nuolat apžvalgas apie situaciją prie valstybės sienos analizuoja ir apibendrina Valstybės sienos apsaugos tarnybos Informacijos analizės skyrius. Tendencijos lyginant su ankstesniais metais išlieka tos pačios – didžiajai daliai nelegalių migrantų Lietuva yra tranzito valstybė bandant pasiekti Vakarų Europos ar Skandinavijos šalis. Bandoma neteisėtai kirsti valstybės sieną (organizuotai ar savarankiškai), siekiama gauti vizą apgaulės būdu (pateikiant melagingus duomenis apie vykimo tikslą), pasinaudoti klastotais dokumentais.

Užfiksuota daugiau valstybės sienos pažeidimų prie sienos su Baltarusija. Prie sienos su Rusija pažeidimų mažėjo⁷⁸. Daugiausia neteisėtai valstybės sieną kirto Gruzijos piliečiai, asmenys iš Vietnamo ir Afganistano, Rusijos ir Baltarusijos piliečiai. 2011 m. taip pat daugiausia pažeidėjų buvo iš šių valstybių, išskyrus Vietnamo, kurio piliečių 2011 m. nebuvo sulaikyta. 2012 m. pažeidimų skaičius išaugo dėl Gruzijos ir Vietnamo piliečių nelegalios migracijos.

Taip pat išaugo užsieniečių, kurie neišvyko pasibaigus vizos galiojimo laikui ir buvo sulaikyti šalies viduje⁷⁹.

Sienų kontrolės stiprinimo priemonės

2012 m. liepos 4 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas⁸⁰ dėl valstybės sienos įgaliotinių veiklos. Šiuo susitarimu nustatyta, kad valstybės sienos įgaliotiniai įgyvendina reikiamas priemones, skirtas užkardyti pasienio incidentus (pavyzdžiui, nelegalios migracijos atvejus), o jiems kilus – atlieka jų tyrimus, organizuoja valstybės sienos režimo kontrolę, užtikrina tinkamą valstybės sienos perėjimo punktų darbą, palaiko tarpusavio ryšį su įgaliotomis institucijomis, keičiasi tarnybine informacija.

2012 m. Valstybės sienos apsaugos tarnyba įsigijo 16 komplektų kilnojamų daviklių sistemų. Sistemos įdiegtos tuose valstybės sienos ruožuose, kuriuose sudėtinga įdiegti stacionarias sienos stebėjimo sistemas. Iš jų gaunami duomenys perduodami į užkardos centrus, kur priimami atitinkami reagavimo į pažeidimus sprendimai. Kilnojamaisiais davikliais aprūpintos išorės sieną su Baltarusijos Respublika ir Rusijos Federacija saugančios užkardos. Mobilios sienos stebėjimo priemonės (davikliai) naudojami atsižvelgiant į nusikalstamumo mastus atskiruose valstybės sienos ruožuose, atsižvelgiant į rizikos analizės ir kitus duomenis.

⁷⁷ Kriminalinės informacijos analizės centras – tai nuolat veikianti keturių institucijų (Policijos ir Muitinės departamentų, Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir Finansinių nusikaltimų tarnybos) darbo grupė, koordinuojama Lietuvos kriminalinės policijos biuro, kuri skirta kompleksškai stebėti nusikalstamumo situacijos pokyčius Lietuvoje, analizės duomenų pagrindu teikti rekomendacijas šalies teisėsaugos institucijoms.

⁷⁸ 2012 m. neteisėtai bandžiusių kirsti valstybės sieną su Baltarusija buvo 351 (2011 m. – 185), su Rusijos Federacija 2012 m. – 23 (2011 m. – 36).

⁷⁹ Valstybės sienos apsaugos tarnybos duomenimis 2012 m. sulaikyta apie 13 proc. daugiau nelegalių migrantų (2012 m. – 2041 asmenys, 2011 m. – 1809). Daugiausia sulaikyta šalies teritorijoje (2012 m. – 1548, 2011 m. – 1549), iš jų neišvykusių pasibaigus vizos galiojimui (2012 m. 1357 (apie 87,7 proc.), 2011 m. – 1286 (83 proc.).

⁸⁰ Žin., 2012, Nr. 78-4035

2012 m. Valstybės sienos apsaugos tarnyba papildomai įsigijo tarnybinių šunų ir kinologinės įrangos.

2012 m. įrengta integruotos jūros sienos stebėjimo sistemos operatoriaus darbo vieta, kuri užtikrina jūros sienos stebėjimo sistemos duomenų perdavimą į bendrą sienos stebėjimo sistemos centrą. Tai suteikia galimybę didinti migracijos srautų kontrolę.

2012 m. Valstybės sienos apsaugos tarnyba aktyviai bendradarbiavo su kitomis Lietuvos institucijomis vykdydama bendras patruliavimo ir pratybų priemones. Šis bendradarbiavimas buvo vykdomas siekiant užtikrinti valstybės sienos apsaugą ir atsižvelgiant į padidėjusios nelegalios migracijos srautus atskirose valstybės sienos ruožo atkarpose. Į pagalbą užtikrinti sienos stebėjimą buvo pasitelkta policija, Viešojo saugumo tarnybos pareigūnai. Taip pat pasienyje su Baltarusija buvo suorganizuotos bendros Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir Lietuvos kariuomenės pratybos pagal valstybės sienos priedangos planą.

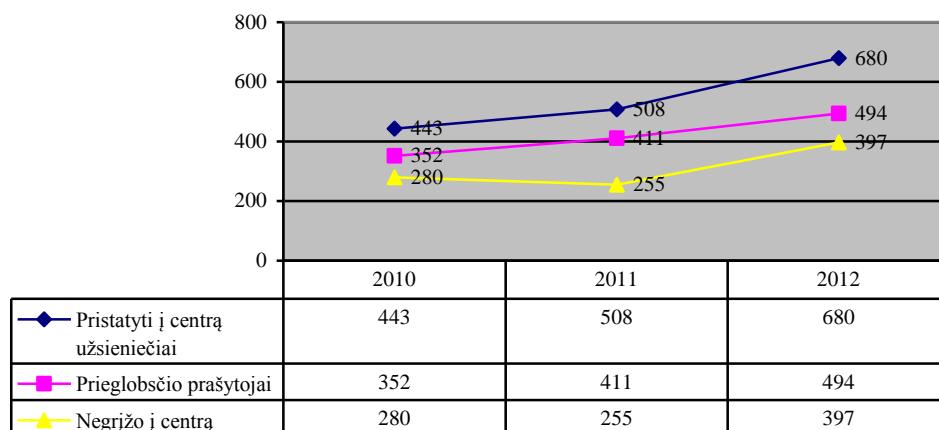
2012 m. pirmą kartą buvo surengti Valstybės sienos apsaugos tarnybos antžeminių pajėgų (pasienio sargybų, užtikrinančių sienos stebėjimą) ir oro pajėgų (aviacijos sraigtasparnių su įgula) sąveikos mokymai siekiant operatyviai nustatyti ar sulaikyti valstybės sienos pažeidėjus.

Piktnaudžiavimas prieglobsčio sistema

Išaugo nepagrįstų prieglobsčių prašymų skaičius, daugiausia iš Gruzijos piliečių. Prieglobsčio prašymus jie pateikia sulaikyti neteisėtai kertant valstybės sieną arba sulaikyti jau šalies teritorijoje, tokiu būdu tik siekdami išvengti nustatytos baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą sienos kirtimą, taip pat pasinaudoti galimybe neteisėtai išvykti iš Užsieniečių registracijos centro, kuriame prieglobsčio prašytojai yra apgyvendinami netaikant judėjimo laisvės apribojimo. Tuo pasinaudoję jie laikinai išvyksta iš šio centro ir į jį nebegrižta.

Užsieniečių, pristatytų į Užsieniečių registracijos centrą, skaičius auga. Taip pat auga ir skaičius prieglobsčio prašytojų, kurie neteisėtai išvyko iš centro, daugiausia (virš 65 proc.) – Gruzijos piliečiai.

8 grafikas: Neteisėtai išvykę iš Užsieniečių registracijos centro

Šaltinis: Valstybės sienos apsaugos tarnybos duomenys

Seimo valdybos sudaryta darbo grupė 2012 m. birželio 15 d. užregistruotu įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projektu⁸¹ pasiūlė įstatyme nustatyti galimybę taikyti sulaikymą užsieniečiui, kuris neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai joje yra ir jeigu jam nėra suteiktas laikinas teritorinis prieglobstis Lietuvos Respublikoje. Seimas pradėjo šio projekto svarstymą.

Piktnaudžiavimo leidimo laikinai gyventi išdavimo teisėtos veiklos pagrindu problema

Bendrai išaugo užsieniečių, gaunančių leidimą laikinai gyventi teisėtos veiklos pagrindu, skaičius⁸². Šios tendencijos sietinos su augančiu skaičiumi užsieniečių, kurie melagingai deklaruoja atvykimą verslo tikslais. Manoma, kad užsieniečiai formaliai įsteigia ar perka įmones, siekdami ne užsiimti verslu Lietuvoje, o tik pasinaudoti nustatytu pagrindu leidimui laikinai gyventi gauti ir taip įgyti teisę judėti Šengeno erdvėje. Pagal galiojantį įstatymą „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ leidimas laikinai gyventi gali būti išduodamas užsieniečiui, kuris ketina užsiimti teisėta veikla Lietuvos Respublikoje, t. y., kai jis įregistruoja įmonę, įstaigą ar organizaciją Lietuvos Respublikoje kaip savininkas arba bendraturtis, kurio turimo įmonės įstatinio kapitalo dalies nominalioji vertė sudaro ne mažiau kaip 50 tūkstančių litų, ir jo buvimas Lietuvos Respublikoje yra būtinas siekiant įmonės, įstaigos, organizacijos tikslų ir vykdant veiklą, arba jeigu yra įmonės, įstaigos ar organizacijos, įregistruotos Lietuvos Respublikoje, vadovas ar įgaliotas atstovas, jeigu pagrindinis jo atvykimo tikslas yra darbas įmonėje, įstaigoje ar organizacijoje.

Pripažįstama, kad šią problemą būtina spręsti, keičiant įstatyme „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nustatytą reguliavimą dėl leidimo laikinai gyventi teisėtos veiklos pagrindu išdavimo ir panaikinimo sąlygų.

Seimo valdybos sudaryta darbo grupė 2012 m. birželio 15 d. užregistruotame įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projekte⁸³ pasiūlė įstatymą papildyti nuostata, kuri leistų poįstatyminiu aktu nustatyti kriterijus, pagal kuriuos užsieniečių kontrolę vykdančios institucijos galėtų konstatuoti, kad užsienietis, gavęs minėtu pagrindu leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, realios veiklos nevykdo. Tokiu būdu būtų sudarytos geresnės galimybės praktiškai įgyvendinti įstatymo nuostatą dėl užsieniečių, deklaruojančių fiktyvią veiklą, leidimų laikinai gyventi panaikinimo. 2012 m. šiuo pagrindu Migracijos departamentas panaikino tik 3 leidimus gyventi (2011 m. tokių atvejų buvo 15).

Nelegalios migracijos kontrolės stiprinimo ir korupcijos prevencijos priemonių išduodant leidimus gyventi⁸⁴ klausimus svarstė Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas 2013 m. vasario 13 d. posėdyje. Kompetentingoms institucijoms bendradarbiaujant pavesta parengti reikiamus teisės aktus, skirtus piktnaudžiavimo leidimo laikinai gyventi gavimo teisėtos veiklos pagrindu problemai spręsti. Kartu svarstoma labiau diferencijuoti leidimų laikinai gyventi išdavimo sąlygas, nustatant palankesnes investuojantiems užsieniečiams. Manoma, kad įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai bus parengti ir svarstomi 2013 m.

⁸¹ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 26, 33, 40, 41, 51, 53, 104, 109, 113, 125 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4566

⁸² Teisėtos veiklos pagrindu 2012 m. išduoti ar pakeisti 3 023 leidimai laikinai gyventi (iš jų 1 446 pirmi), t. y. trečdaliu daugiau negu 2011 m. (1 935 leidimai, iš jų 904 pirmi).

⁸³ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 26, 33, 40, 41, 51, 53, 104, 109, 113, 125 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4566.

⁸⁴ Specialiųjų tyrimų tarnyba 2012 m. lapkričio 13 d. pareiškė įtarimus dėl korupcijos (sprendžiant dėl leidimų gyventi išdavimo) septyniems Migracijos departamento pareigūnams.

Bendradarbiavimas su Frontex

2012 m. dalyvauta dviejuose FRONTEX koordinuojamose operacijose Graikijoje: „POSEIDON 2012 – LAND“, „POSEIDON 2012 – SEA“.

2012 m. birželio mėn. 3 Valstybės sienos apsaugos tarnybos ekspertai dalyvavo operacijoje „FOCAL POINTS“ naudodamiesi mobilią dokumentų tyrimo laboratorija ir surengė Graikijos pasienio tarnybos pareigūnams trijų savaitių mokymus, susijusius su dokumentų tikrinimu ir tyrimu bei klastotų dokumentų atpažinimo būdais. Tuo pačiu metu Valstybės sienos apsaugos tarnybos ekspertas dalyvavo operacijoje „FOCAL POINTS“, kuri vyko prie Graikijos – Turkijos sienos. Jis vykdė asmenų, kertančių sieną, dokumentų patikrinimą pirmojoje kontrolės linijoje.

4.2. Gražinimas

Teisinio reguliavimo pakeitimai

2012 m. vasario 1 d. įsigaliojo įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai⁸⁵, kuriais perkeltos Gražinimo direktyvos⁸⁶ nuostatos. Įgyvendindamas įstatymo pakeitimus ir siekdamas visiškai perkelti direktyvos nuostatas, vidaus reikalų ministras 2012 m. gegužės 15 d. įsakymu patvirtino naujos redakcijos Sprendimų dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, gražinimo ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašą⁸⁷.

Siūloma tikslinti priimtas nuostatas⁸⁸, papildant įstatymą, kuria būtų sudaryta galimybė užsieniečiams, kurie neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai joje yra, tačiau yra pažeidžiami asmenys arba prieglobsčio prašytojai, pasirinkti savanorišką grįžimą į užsienio valstybę padedant tarptautinei ar nevyriausybinei organizacijai. Pagal įstatymo redakciją, galiojusią iki 2012 m. vasario 1 d., tokie užsieniečiai galėjo būti gražinami savo noru į kilmės ar užsienio valstybę, o dabar tik išsiunčiami. Taigi, pasiūlyta reguliavimą tobulinti. Seimas pradėjo minėto tikslinančio projekto svarstymą.

Savanoriškas grįžimas

Savanoriško grįžimo pagalba teikiama trečiųjų šalių piliečiams, atsidūrusiems sudėtingoje situacijoje Lietuvoje (nebeatitinka buvimo Lietuvoje sąlygų ir privalo įvykdyti prievolę išvykti iš Lietuvos teritorijos, tačiau neturi lėšų išvykti savarankiškai). Savanoriškas grįžimas suteikia galimybę grįžti saugiai ir oriai namo bei išvengti išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos.

2012 m. savanoriško grįžimo programa buvo finansuojama Europos gražinimo fondo 2010 m. ir 2011 m. metinės programos lėšomis.

Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras 2012 m. padėjo išvykti 65 trečiųjų šalių piliečiams, iš jų daugiausiai Rusijos (21), Gruzijos (10) bei Afganistano (8) piliečiams, 14

⁸⁵ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 2, 19, 77, 113, 114, 125, 126, 127, 128, 129, 132, 133, 139 straipsnių ir įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas (Žin., 2011, Nr. 156-7384)

⁸⁶ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių gražinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse.

⁸⁷ Žin., 2012, Nr. 57-2869

⁸⁸ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 26, 33, 40, 41, 51, 53, 104, 109, 113, 125 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4566

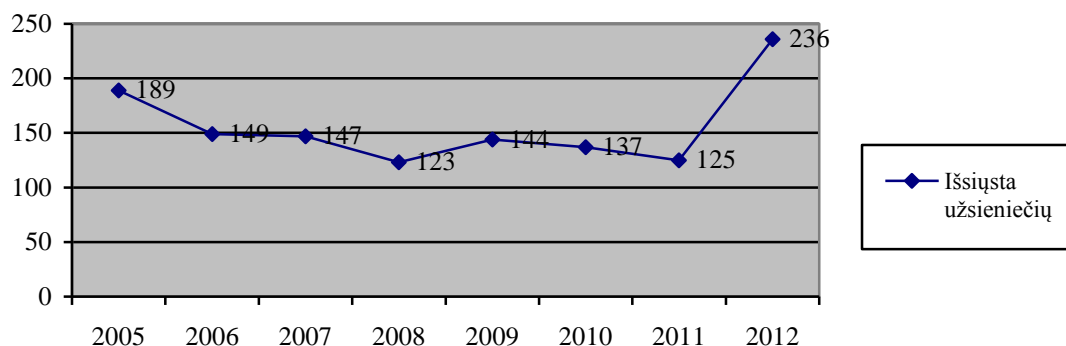
migrantų iš Afganistano, Gruzijos, Tadžikistano, Rusijos buvo suteikta reintegracijos pagalba kilmės valstybėje.

Lietuva taip pat dalyvauja Europos savanoriško grįžimo tinklo (VREN) veikloje.

Statistiniai duomenys

Neteisėtai atvykę ar neteisėtai esantys Lietuvoje užsieniečiai apgyvendinami Užsieniečių registracijos centre. Apgyvendinamų Užsieniečių registracijos centre užsieniečių skaičius kasmet auga (nuo 2008 m. iki 2012 m. apgyvendintųjų centre skaičius išaugo dvigubai). Todėl nepaisant 2012 m. įsigaliojusio naujo reguliavimo (įgyvendinant Gražinimo direktyvą) beveik 50 proc. išaugo užsieniečių, kurie buvo išsiųsti iš Lietuvos, skaičius, daugiau nei pusė iš jų Gruzijos piliečiai.

9 grafikas: Išsiųsti užsieniečiai

Šaltinis: Migracijos metraščių duomenys

Gražinimo operacijos

2012 m. Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai dalyvavo dviejose bendrose gražinimo operacijose kartu su Lenkijos pasienio tarnybos pareigūnais. Buvo organizuoti 2 jungiamieji skrydžiai kariniais orlaiviais. Operacijų metu išsiųsti 7 Gruzijos piliečiai.

2012 m. 2 Užsieniečių registracijos centro pareigūnai dalyvavo Maltoje ir Nyderlanduose FRONTEX organizuojuose mokymuose apie gražinimo operacijas.

Readmisijos susitarimai

2012 m. birželio 27 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 792 patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos protokolas dėl 2006 m. gegužės 25 d. susitarimo tarp Europos bendrijos ir Rusijos Federacijos dėl readmisijos įgyvendinimo (2012 m. balandžio 19 d. buvo pasirašytas Maskvoje).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Gruzijos Vyriausybės protokolo, įgyvendinančio Europos Sąjungos ir Gruzijos susitarimą dėl gyvenančių asmenų readmisijos, projektas derinamas (2012 m. spalio mėn. Gruzijos Respublikos atstovai pateikė pasiūlymų projektui).

2012 m. lapkričio 6 d. priimtas įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kazachstano Respublikos Vyriausybės susitarimo dėl asmenų readmisijos ratifikavimo“.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kosovo Respublikos Vyriausybės susitarimo dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos bei šio susitarimo įgyvendinimo protokolo projektai derinami.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Bosnijos ir Hercegovinos Ministrų Tarybos protokolo, įgyvendinančio Europos Bendrijos ir Bosnijos ir Hercegovinos susitarimą dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos, projektas pateiktas Bosnijai ir Hercegovinai.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Makedonijos Respublikos Vyriausybės protokolo dėl Europos Bendrijos ir buvusios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos susitarimo dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos projektas derinamas (2012 m. gruodžio 11 d. Makedonijos Respublika pateikė protokolo projektui pasiūlymus).

2012 m. gegužės 16 d. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija priėmė teigiamą sprendimą dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Tailando Karalystės Vyriausybės susitarimo dėl asmenų readmisijos sudarymo tikslingumo (susitarimo projektas parengtas).

2012 m. birželio 25 d. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija priėmė teigiamą sprendimą dėl Lietuvos Respublikos ir Egipto Arabų Respublikos susitarimo dėl asmenų, neteisėtai esančių susitariančiųjų šalių valstybių teritorijoje, priėmimo ir sudarymo tikslingumo (rengiamas susitarimo projektas).

5. Prieglobstis

Bendros Europos prieglobsčio sistemos plėtojimas

Seimui pateiktas įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projektas⁸⁹, kuriuo perkeliama 2011 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos priimtos direktyvos 2011/51/ES, kuria iš dalies keičiama Tarybos direktyva 2003/109/EB, siekiant išplėsti jos taikymo sritį asmenims, kuriems suteikiama tarptautinė apsauga, nuostatos. Pasakytina, kad pagal šiuo metu galiojantį įstatymą užsienietis, kuriam įstatymo nustatyta tvarka suteikta papildoma apsauga Lietuvos Respublikoje, gali įgyti ilgalaikio gyventojų statusą kaip ir kiti trečiųjų šalių piliečiai, tai yra jam gali būti išduodamas leidimas nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje, jeigu jis pragyveno Lietuvoje be pertraukos pastaruosius 5 metus ir turėjo leidimą laikinai gyventi. Parengtu įstatymo projektu siūloma papildyti įstatymą direktyvoje numatyta išlyga dėl palankesnio pragyvento laikotarpio skaičiavimo, t. y. į pragyventą šalyje laikotarpį įskaičiuoti pusę laiko, praėjusio nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo iki leidimo laikinai gyventi išdavimo dienos arba visą šį laikotarpį, jeigu jis truko ilgiau kaip 18 mėnesių.

Plėtojant Bendrą Europos prieglobsčio sistemą (BEPS) svarbus praktinis bendradarbiavimas, koordinuojamas Europos prieglobsčio paramos biuro. 2012 m. šiam biurui teiktos ataskaitos apie įvykusius pasikeitimus prieglobsčio srityje, informacija ir atsakymai į paklausimus⁹⁰.

Pristatyti 2012 m. Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro kartu su Migracijos departamentu įgyvendinto projekto „Prieglobsčio suteikimo sprendimų kokybės Lietuvoje gerinimas“ rezultatai⁹¹. Šio projekto tikslas buvo įvertinti ir pagerinti sprendimų, susijusių su tarptautine apsauga, kurie yra priimami pirmojoje instancijoje (Migracijos departamente), procesą bei kokybę. Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras Migracijos departamentui kaip projekto rezultatai pateikė rekomendacijas, kurios padėtų tobulinti prieglobsčio suteikimo Lietuvos Respublikoje mechanizmą.

EUREMA II projektas

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2011 m. rugsėjo 14 d. nutarimu⁹² pritarė Lietuvos Respublikos dalyvavimui prieglobsčio prašytojų iš Maltos Respublikos perkėlimo projekte (EUREMA II). Tokiu būdu prisidėti prie solidarumo ir atsakomybės pasidalijimo tarp Europos Sąjungos valstybių narių principo užtikrinimo. Maltos parengtas projektas bendrai finansuojamas iš Europos pabėgėlių fondo. 2011 m. spalio 7 d. Lietuva oficialiai prisijungė prie EUREMA II projekto. 2012 m. spalio 24 d. Maltos ir Lietuvos vidaus reikalų ministrai patvirtino susitarimą dėl EUREMA II įgyvendinimo.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 2, 53, 101 straipsnių bei priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-253(2)

⁹⁰ Vykde Migracijos departamentas; vidaus reikalų ministro įsakymu „Dėl Europos prieglobsčio paramos biuro“ (Žin., 2011, Nr. 2-54) Prieglobsčio paramos biuro administracinės valdybos nariu paskirtas Migracijos departamento atstovas, sudarytas nacionalinių prieglobsčio srities ekspertų rezervas, paskirtas nacionaliniskontaktinis asmuo, atsakingu už ryšius su Europos prieglobsčio paramos biuru prieglobsčio paramos grupių klausimais.

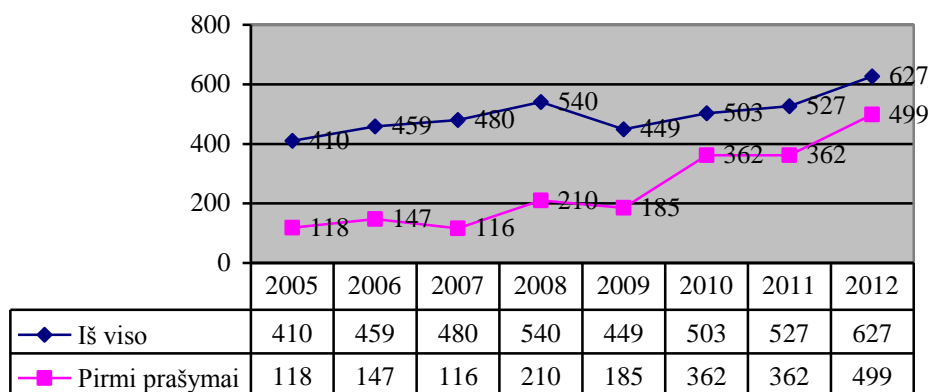
⁹¹ <http://www.migracija.lt/index.php?709979387>

⁹² Žin., 2011, Nr. 115-5416

2012 m. gruodžio 12 d. 4 prieglobsčio prašytojai (Eritrėjos piliečiai) iš Maltos Respublikos buvo perkelti į Lietuvą, jiems suteiktas pabėgėlio statusas Lietuvos Respublikoje.

Pastaraisiais metais prieglobsčio prašytojų Lietuvoje skaičius augo.

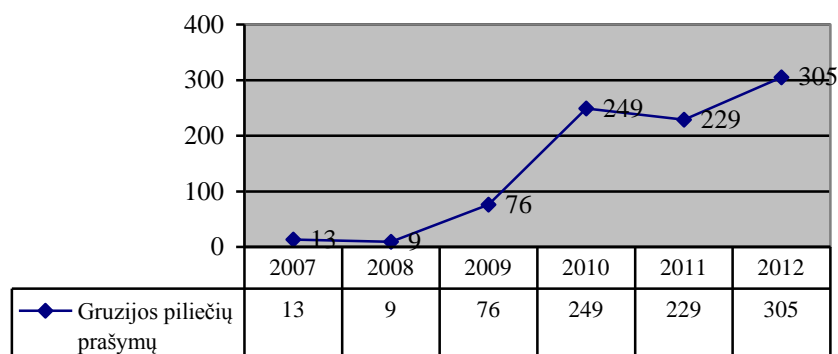
10 grafikas: Prašymai suteikti prieglobstį

Šaltinis: Migracijos metraščių duomenys

Ypatingai tai pasakytina apie prieglobsčio prašytojus iš Gruzijos. 2012 m. Gruzijos piliečių prašymai sudarė 57 proc. visų pirmųjų prašymų (283).

11 grafikas: Prieglobsčio prašymų iš Gruzijos piliečių (visi prašymai)

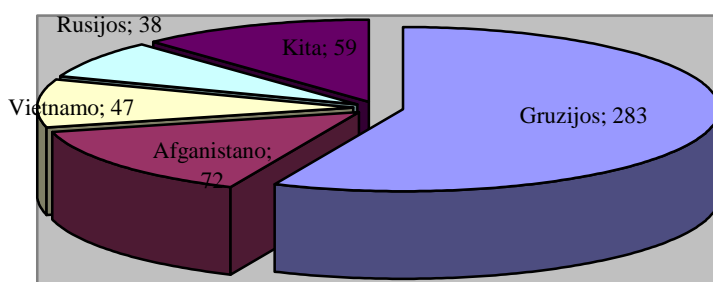

Šaltinis: 2012 m. Migracijos metraščių duomenys

Be Gruzijos piliečių, daugiausia prašytojų 2012 m. buvo iš Afganistano, Vietnamo ir Rusijos. 2011 m. taip pat daugiausia prieglobsčio prašytojų buvo iš Gruzijos, Afganistano ir Rusijos, tačiau prieglobsčio prašytojų iš Vietnamo nebuvo nė vieno. Padaugėjo prašytojų iš Afganistano (2012 m. gauti 72 pirmi prašymai, 2011 m. buvo 45), kiek sumažėjo prašytojų iš Rusijos (2012 m. gauti 38 pirmi prašymai, 2011 m. buvo 47). 2012 m. 6 prieglobsčio prašytojai⁹³ buvo iš Eritrėjos (2011 m. nebuvo), iš Sirijos (2012 m. gauti 6 pirmi prašymai, 2011 m. buvo 1), 3 prieglobsčio prašytojai iš Ukrainos (2011 m. nebuvo), pirmą kartą kreipėsi prieglobsčio iš Mongolijos (1), Malio (1). 2011 m. buvo 22 prašytojai iš Armėnijos (2012 m. nebuvo).

⁹³ Iš jų 4 perkelti iš Maltos.

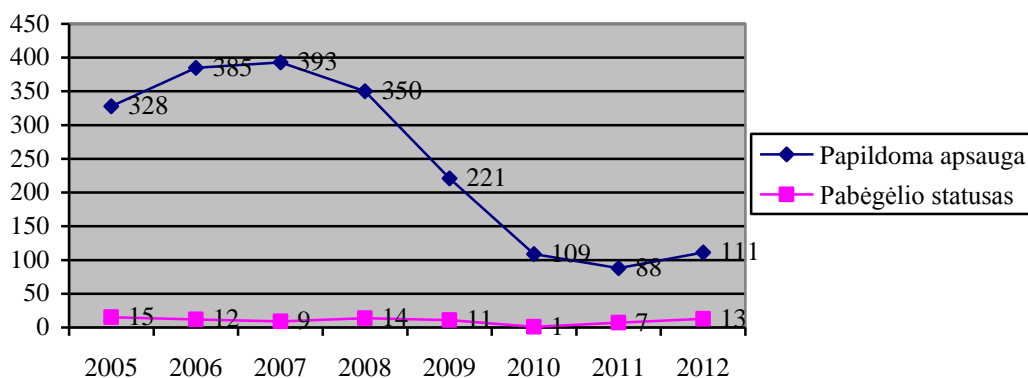
12 grafikas: Prieglobsčio prašytojai pagal pilietybę (pirmi prašymai), 2012 m.

Šaltinis: Migracijos metraščių duomenys

2012 m. tarptautinė apsauga buvo suteikta 124 asmenims, daugiausia piliečiams iš Rusijos, Afganistano, Baltarusijos, Uzbekistano, Irako ir Šri Lankos.

13 grafikas: Suteikta tarptautinė apsauga

Šaltinis: Migracijos metraščių duomenys

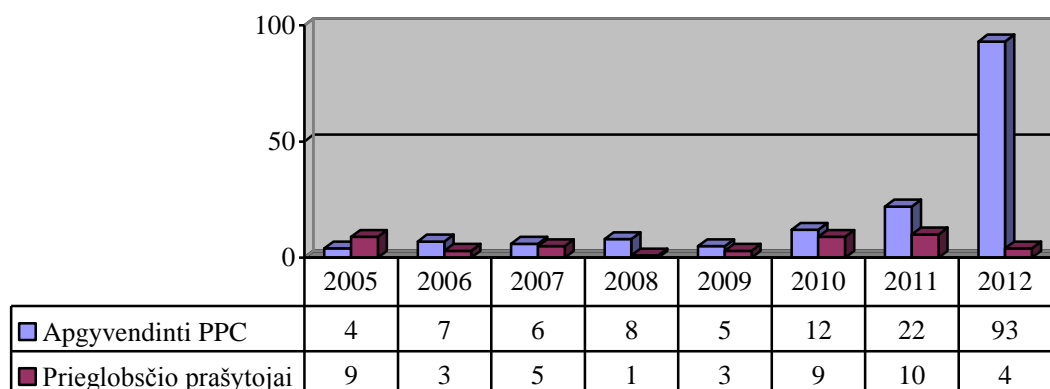
2012 m. pabėgėlio statusas Lietuvoje suteiktas 4 prašytojams iš Eritrėjos, 3 iš Irako, po 2 iš Baltarusijos ir Ukrainos, po 1 iš Afganistano ir Uzbekistano, o papildoma apsauga – daugiausia prašytojams iš Rusijos (46), Afganistano (35) ir Baltarusijos (14).

6. Nelydimi nepilnamečiai ir kiti pažeidžiami asmenys

2012 m. vasario 1 d. įsigaliojusių įstatymu⁹⁴, kuriuo, įgyvendinant Gražinimo direktyvos nuostatas, buvo pakeistas įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, įtvirtinta pažeidžiamo asmens sąvoka, pagal kurią tokiu laikomas nepilnametis, neįgalusis, vyresnis negu 75 metų amžiaus asmuo, nėščia moteris, vieniši tėvas ar motina, auginantys nepilnamečių vaikų, arba asmuo, kuris buvo kankintas, išprievartautas ar patyrė kitokį sunkų psichologinį, fizinį ar seksualinį smurtą. Įstatymas papildytas nuostata, kad pažeidžiami asmenys ir šeimos, kuriose yra nepilnamečių užsieniečių, gali būti sulaikyti tik ypatingu atveju, atsižvelgiant į geriausius vaiko ir pažeidžiamų asmenų interesus.

2012 m. Pabėgėlių priėmimo centre buvo apgyvendinti 93 asmenys kaip nelydimi nepilnamečiai, iš kurių 4 pasiprašė prieglobsčio (3 Afganistano, 1 Gruzijos piliečiai). Pažymėtina, kad iš 93 asmenų 83 buvo Vietnamo piliečiai (2011 m. Vietnamo piliečių nebuvo apgyvendinta visai, 2010 m. – 4). Vietnamo piliečiai, sulaikyti be asmens dokumentų, prisistato nepilnamečiais, todėl apgyvendinami kaip nelydimi nepilnamečiai Pabėgėlių priėmimo centre, nors pareigūnams kyla įtarimų dėl jų tikrojo amžiaus.

14 grafikas: Nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai

Šaltinis: Migracijos metraščių duomenys

2012 m. gruodžio 18 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija organizavo suinteresuotų institucijų atstovų susitikimą, kurio metu buvo tartasi dėl nelydimų nepilnamečių problemų sprendimo (laikino apgyvendinimo, globos nustatymo, sveikatos priežiūros paslaugų apmokėjimo), o 2013 m. kovo 8 d. socialinės apsaugos ir darbo ministras sudarė tarpinstitucinę darbo grupę, kuriai pavesta iki 2013 m. spalio 1 d. parengti nelydimų nepilnamečių sulaikymo sąlygų, amžiaus nustatymo, apklausos, transportavimo ir apgyvendinimo tvarkos aprašą.

⁹⁴ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 2, 19, 77, 113, 114, 125, 126, 127, 128, 129, 132, 133, 139 straipsnių ir įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas (Žin., 2011, Nr. 156-7384)

7. Kova su prekyba žmonėmis⁹⁵

Tobulintas teisinis reguliavimas

Seimas 2012 m. birželio 21 d. priimtu įstatymu⁹⁶ ratifikavo Europos Tarybos konvenciją dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis.

2012 m. birželio 30 d. priimti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimai⁹⁷, kuriais perkeltos Prekybos žmonėmis direktyvos⁹⁸ ir 2005 m. gegužės 16 d. Europos Tarybos konvencijos dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis nuostatos. Pakeitimais išplėsta prekybos žmonėmis sąvoka – tokio pobūdžio nusikaltimu laikytinas asmens išnaudojimas, apimantis įvairias seksualinio išnaudojimo formas, priverstinę tarnystę, vergiją, priverstines paslaugas, išnaudojimą priverstinei santuokai, elgetavimui ir pan. (pagal ankstesnę redakciją prekybos žmonėmis sąvoka buvo susieta tik su išnaudojimu prostitucijai, pornografijai, priverstiniam darbui ir nukentėjusio asmens organų įgijimu). Nustatyta atsakomybė už naudojimąsi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, žinant, jog auka tai daro dėl jo atžvilgiu naudojamo fizinio smurto, grasinimų ar apgaulės. Padidėjo nukentėjusiųjų apsauga – numatyta galimybė atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės asmenis, kurie buvo išnaudojami arba savanoriškai pranešė apie neteisėtą veiklą ir aktyviai bendradarbiavo ją atskleidžiant.

Pagal galiojantį (su 2012 m. birželio 30 d. priimtomis pataisomis) įstatymą „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ užsieniečiui, kuris yra ar buvo prekybos žmonėmis arba nelegalaus darbo auka ir bendradarbiauja su ikiteisminio tyrimo įstaiga arba teismu kovojant su prekyba žmonėmis ar su nusikaltimais, susijusiais su prekyba žmonėmis arba su nelegaliu darbu, kai dirbta ypatingai išnaudojamo darbo sąlygomis arba kai dirbo nepilnametis, gali būti išduodamas leidimas laikinai gyventi. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. balandžio 18 d. nutarimu⁹⁹ nustatyta apsisprendimo laikotarpio, per kurį užsienietis, kaip esanti ar buvusi su prekyba žmonėmis susijusių nusikaltimų auka, turi priimti sprendimą, ar bendradarbiauti su ikiteisminio tyrimo įstaiga ar teismu, suteikimo tvarka. Asmenims, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis, gali būti suteiktas 30 dienų apsisprendimo laikotarpis, per kurį jie turi priimti sprendimą, ar bendradarbiauti su ikiteisminio tyrimo įstaiga ar teismu.

Statistika

2012 m. buvo atliekami 44 ikiteisminiai tyrimai dėl prekybos žmonėmis (11 iš jų buvo pradėti 2012 m.). Nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis buvo pripažinta 14 asmenų, įtarimai buvo pareikšti 25 asmenims, 7 asmenys nuteisti laisvės atėmimo bausmėmis.

⁹⁵ Daugiau informacijos metinėse ataskaitose;

<http://www.vrm.lt/go.php/lit/Prekybos-zmonemis-prevencijos-ir-kontroles-programa/246>

⁹⁶ Žin., 2012, Nr. 78-4036

⁹⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 147, 147¹, 157 ir 303 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 147² straipsniu įstatymas (Žin., 2012, Nr. 82-4276)

⁹⁸ 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR;

⁹⁹ Žin., 2012, Nr. 49-2385, įsigalioja 2013 m. sausio 1 d.; priimtas įgyvendinant 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/81/EB dėl leidimo gyventi šalyje išdavimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos arba kurie dalyvavo vykdant nelegalios imigracijos padėjimo veiksmus, bendradarbiausiantiems su kompetentingomis institucijomis;

Nelegalus darbas

Nuo 2012 m. rugpjūčio 1 d. Valstybinei darbo inspekcijai pavesta nagrinėti administracines bylas ir skirti baudas už trečiųjų šalių piliečių nelegalų darbą.

2012 m. nustatyta 13 nelegaliai dirbusių užsieniečių (iš viso buvo nustatyta 1 710 nelegaliai dirbusių asmenų, atlikus beveik 4 tūkst. nelegalaus darbo tikrinimų)¹⁰⁰. Tai beveik dvigubai daugiau atvejų negu buvo nustatyta 2011 m. (7 atvejai, kuomet užsieniečiai buvo įdarbinti nelegaliai), tačiau mažiau negu 2010 m. (21 atvejis). Daugiausia nelegalaus užsieniečių darbo atvejų, net 161, buvo nustatyta 2008 m.¹⁰¹

¹⁰⁰ Valstybinės darbo inspekcijos duomenys, <http://www.vdi.lt/index.php?-1421967904>

¹⁰¹ Valstybinės darbo inspekcijos informacija, <http://www.vdi.lt/index.php?7544530>

8. Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas

2012 m. perkelta ir įgyvendinta

2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse;

2009 m. gegužės 25 d. Tarybos direktyva 2009/50/EB dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą;

2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai;

kai kurios 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir naikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB, nuostatos;

kai kurios 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso nuostatos;

2008 m. balandžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 380/2008, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1030/2002, nustatantį vienodą leidimų apsigyventi trečiųjų šalių piliečiams formą;

2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr.810/2009, nustatantis Bendrijos vizų kodeksą (Vizų kodeksas);

2009 m. gegužės 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 444/2009, iš dalies keičiantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2252/2004 dėl valstybių narių išduodamų pasų ir kelionės dokumentų apsauginių savybių ir biometrikos standartų;

2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR;

2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/81/EB dėl leidimo gyventi šalyje išdavimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos arba kurie dalyvavo vykdant nelegalios imigracijos padėjimo veiksmus, bendradarbiausiantiems su kompetentingomis institucijomis.

Seimui pateiktas įstatymo projektas, siekiant perkelti 2011 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos priimtos direktyvą 2011/51/ES, kuria iš dalies keičiama Tarybos direktyva 2003/109/EB, siekiant išplėsti jos taikymo sritį asmenims, kuriems suteikiama tarptautinė apsauga.

Šaltiniai

Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (Žin., 2004, Nr. 73-2539) (su vėlesniais pakeitimais)

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas (Žin., 2010, Nr. 144-7361)

Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Europos Tarybos Konvencijos dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis ratifikavimo“ (Žin., 2012, Nr. 78-4036)

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 147, 147¹, 157 ir 303 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 147² straipsniu įstatymas (Žin., 2012, Nr. 82-4276)

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. kovo 13 d. sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d., 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimų nuostatų išaiškinimo“ (Žin., 2013, Nr. 28-1333)

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2360(2)

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 26, 33, 40, 41, 51, 53, 104, 109, 113, 125 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4566

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 32, 33, 36, 40, 46, 49², 58 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą Nr. XIP-4304

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 2, 53, 101 straipsnių bei priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-253(2)

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Jungtinių Tautų konvencijos dėl asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo ratifikavimo“ projektas Nr. XIIP-291

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 18 ir 40 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-292.

Seimo nutarimo „Dėl referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio antrosios dalies paskelbimo“ projektas Nr. XIIP-444

Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimu (Žin., 2012, Nr. 149-7630)

Penkioliktosios Vyriausybės 2008-2012 metų veiklos programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. gruodžio 8 d. nutarimu (žin., 2008, Nr. 146-5870)

Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimu (Žin., 2012, Nr. 61-3050)

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinės priemonės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 13 d. nutarimu (Žin., 2013, Nr. 29-1406)

„Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2011–2019 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. kovo 30 d. nutarimu (Žin., 2011, Nr. 42-1969)

Apsisprendimo laikotarpio, per kurį užsienietis, kaip esanti ar buvusi su prekyba žmonėmis susijusių nusikaltimų auka, turi priimti sprendimą, ar bendradarbiauti su ikiteisminio tyrimo įstaiga ar teismu, suteikimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. balandžio 18 d. nutarimu (Žin., 2012, Nr. 49-2385)

Trečiųjų šalių piliečių reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo pavyzdinis tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. rugsėjo 14 d. nutarimu (Žin., 2011, Nr. 115-5403)

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. rugsėjo 14 d. nutarimas Nr. 1082 „Dėl prieglobsčio prašytojų iš Maltos“ (Žin., 2011, Nr. 115-5416)

Dokumentų vizai gauti pateikimo, vizos išdavimo, panaikinimo, konsultavimosi, bendradarbiavimo su išorės paslaugų teikėjais, komercinio tarpininko akreditavimo ir kvietimo patvirtinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2004 m. rugsėjo 2 d. įsakymu Nr. 1V-280/V-109 (Žin., 2004, Nr. 136-4961) (su vėlesniais pakeitimais)

Sprendimų dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašas, patvirtintas vidaus reikalų ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 1V-429 (2012 m. gegužės 15 d. įsakymo Nr. 1V-382 redakcija) (Žin., 2012, Nr. 57-2869)

Išsilavinimo ir kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu ir įgytų pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas, pripažinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. vasario 29 d. nutarimu (Žin., 2012, Nr. 29-1290)

Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 14 d. įsakymas Nr. A1-500 „Dėl Leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2009, Nr. 98-4134)

Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. kovo 27 d. įsakymas Nr. A1-133 „Dėl Leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2013, Nr. 34-1675)

Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. gruodžio 28 d. įsakymas Nr. A1-587 „Dėl Sprendimo dėl užsieniečio aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujančio darbo atitikties Lietuvos Respublikos darbo rinkos poreikiams priėmimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2013, Nr. 1-11)

Paramos užsieniečiams dėstytojams, atvykusiems dėstyti Lietuvos aukštosiose mokyklose, teikimo tvarka patvirtinta švietimo ir mokslo ministro 2012 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. V-644 (Žin., 2012, Nr. 4-2181)

Švietimo ir mokslo ministro 2012 m. sausio 6 d. įsakymas Nr. V-20 „Dėl 2012 metais teikiamų stipendijų ir išmokų skaičiaus bei užsienio valstybių, kurių piliečiai gali pretenduoti į skiriamą paramą, sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 8-279)

www.vrm.lt
www.urm.lt
www.smm.lt
www.migracija.lt
www.stat.gov.lt
www.vdi.lt
www.ldb.lt
www.iom.lt